

”Koska se nyt vaan on kätevää” Analyysi kieliaiheisen verkkokeskustelun argumentoinnista ja retoriikasta

Krista Keisu-Metsäpelto
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Viestintä
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2016

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä – Författare – Author Krista Keisu-Metsäpelto			
Työn nimi – Arbetets titel – Title "Koska se nyt vaan on kätevää". Analyysi kieliaiheisen verkkokeskustelun argumentoinnista ja retoriikasta.			
Oppiaine – Läroämne – Subject Viestintä			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Huhtikuu 2016	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 63 + 1 liitesivu	
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkielmassa tarkastellaan argumentointia ja retoriikkaa verkkokeskustelussa. Päähuomio tutkielmassa on siinä, millaisia argumentoinnin ja retoriikan strategioita verkkokeskustelijat käyttävät ja millaista eetosta keskustelijat ilmentävät.</p> <p>Tutkielman aineisto koostuu yhdestä suomi24.fi-sivuston verkkokeskustelusta, joka on käyty vuonna 2012. Keskustelu sisältää 223 kommenttia. Aineiston tarkastelussa käytetyt menetelmät ovat määrällinen sisällön erittely ja laadullinen sisällönanalyysi, ja lisäksi teoreettis-metodologisena viitekehyksenä hyödynnetään argumentoinnin ja retoriikan käsitteistöä. Määrällisessä erittelyssä luodaan yleiskuva aineistosta ja luokitellaan aineiston kommentit sen mukaan, sisältävätkö ne väitteitä ja perusteluja vai eivät. Laadullisessa osuudessa analysoidaan argumentoinnin strategioita ja retorisia tyylikuvioita.</p> <p>Enemmistö verkkokeskustelun kommentteista eli 65 % sisältää vähintään yhden väitteen ja vähintään yhden perustelun. Perustelemattomuutta eli kommentteja, joissa on vähintään yksi väite muttei perustelua, on 25 % kommentteista. Kommentteja, joissa ei ole väitettä mutta on vähintään yksi perustelu, on 2 % ja kommentteja, jotka eivät sisällä väitettä eivätkä perustelua, on 8 %.</p> <p>Argumentoinnin ja retoriikan strategioina tutkielman aineistossa hyödynnetään ennen muuta auktoriteettiin vetoamista, rinnastusta, henkilöä vastaan argumentointia, skenariointia, geneeristämistä, esimerkkiä, omaa kokemusta ja arvioivaa aistihavaintoa. Auktoriteetteihin viitataan aineistossani pääasiallisesti nimellä tai ammattinimikkeellä. Eetoksen näkökulmasta skenarioinnin, geneeristämisen, rinnastuksen ja oman kokemuksen esittelyn strategiat korostavat keskustelijoiden omaa vakuuttavuutta ja asiantuntijuutta voimakkaimmin. Henkilöä vastaan argumentointia eli mustamaalausta esiintyy hieman, joskaan se ei useimmiten kohdistu suoraan toiseen keskustelijaan, vaan sen kohteena on keskustelussa esiintyviä ihmisryhmiä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords verkkoviestintä, verkkokeskustelu, argumentointi, retoriikka, eetos			

Sisällys

1	JOHDANTO	1
1.1	TUTKIMUSASETELMA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	3
1.2	AIEMPI TUTKIMUS	4
1.3	TYÖN ETENEMINEN	5
2	TEOREETTINEN TAUSTA	6
2.1	VERKKOVIESTINTÄ	6
2.2	VERKKOKESKUSTELU	9
2.3	ARGUMENTOINTI	13
2.4	RETORIikka	15
3	AINEISTO JA MENETLMÄT	18
3.1	AINEISTO	18
3.2	SISÄLLÖN ERITTELY JA SISÄLLÖNANALYYSI MENETELMINÄ	21
4	AINEISTON MÄÄRÄLLINEN SISÄLLÖN ERITTELY	24
4.1	LUOKITTELUN PERIAATTEET	24
4.2	VÄITTEET JA PERUSTELUT VERKKOKESKUSTELUN KOMMENTEISSA	25
5	AINEISTON LAADULLINEN SISÄLLÖNANALYYSI	30
5.1	AUKTORITEETTIIN VETOAMINEN	30
5.2	PERUSTELU RINNASTUKSELLA	34
5.3	ARGUMENTOINTI HENKILÖÄ VASTAAN	36
5.4	SKENARIOINTI	39
5.5	GENEERISTÄMINEN	43
5.6	PERUSTELU ESIMERKILLÄ	47
5.7	PERUSTELU OMALLA KOKEMUKSELLA	50
5.8	PERUSTELU ARVIOIVALLA AISTIHAVAINNOLLA	52
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	54
7	LÄHTEET	59
8	LIITTEET	64

1 Johdanto

Internetin ja sosiaalisen median yleistymisen myötä ihmisille on avautunut uudenlaisia kanavia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja oman mielipiteen ilmaistamiseen. Internet tarjoaa helpon, nopean ja ajallisesti joustavan ympäristön tuoda oma mielipide julki ja luo siten keskustelukulttuuriin uusia ulottuvuuksia. Ilmiselvä ero perinteiseen keskusteluun verrattuna on ensinnäkin kieli: verkossa keskustelut käydään puheen sijaan ainakin toistaiseksi pääosin kirjoitetulla kielellä, jossa kirjallisuudesta muodosta huolimatta on havaittu paljon puheelle tyypillisiä piirteitä. Toiseksi verkkokeskusteluille tyypillinen piirre on keskustelijoiden anonyymiys. Lienee selvää, että kasvottomana ja nimettömänä esiintyminen antaa väistämättä oman vivahteen keskusteluun. Kolmas seikka on verkon ja sen muodostaman julkisuuden tai julkisuuksien ainakin periaatteellinen demokraattisuus ja tasa-arvoisuus: lähtökohtaisesti jokaisella suomalaisella on mahdollisuus päästä verkkoon ja saada äänensä kuuluviin erilaisissa foorumeissa. Jokaisella on siis ainakin teoriassa mahdollisuus ilmaista oma mielipiteensä, toisin kuin vaikkapa perinteisessä mediajulkisuudessa, johon pääsyä journalistit säätelevät.

Uusimman Tilastokeskuksen Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö -tutkimuksen (2015) mukaan hieman yli puolet (52 %) suomalaisista 15–74-vuotiaista on kirjoittanut viestejä internetin keskustelupalstalle tai yhteisöpalveluihin. Keskusteleminen keskustelufoorumissa ei ole siis yleisimpiä internetin käyttötarkoituksia, toisin kuin sähköpostin käyttö, pankkiasioiden hoitaminen, verkkolehtien tai televisiokanavien uutissivujen lukeminen ja tavaroita ja palveluita koskeva tiedonetsintä. Siitä huolimatta kasvua on havaittavissa. Kymmenen vuotta aikaisemmin vuonna 2005 pikaviestipalveluita käytti 24 prosenttia suomalaisista internetin käyttäjistä, ja sama mää-

rä (24 %) ilmoitti käyttävänsä internetiä chattailuun tai keskustelupalstoille kirjoittamiseen (Nordic Information Society Statistics 2005). Verkkokeskustelu on siis yhä tutumpaa suomalaisille.

Miten keskustelu verkossa sitten sujuu? Suomalaista keskustelukulttuuria kuulee aika ajoin syyttävän siitä, että keskusteluillemme on tyypillistä yksipuolinen tykyty, jossa osapuolet huutelevat poteroistaan omia näkemyksiään perustelematta ja kuuntelematta, mitä vastapuolella on sanottavanaan. Kommunikaatiokulttuurillemme sano- taankin olevan leimallista voimakas tilannesidonnaisuus, jonka eräs ilmenemismuoto on argumentoinnin niukkuus (Kakkuri-Knuutila 1998a: 15). Lisäksi keskustelukult- tuurimme on tutkitusti samanmielisyyteen pyrkivää eli konsensusorientoitunutta, ja harmoniaa pidetään arvossa (Nuolijärvi & Tiittula 2000). Erimielisyyden osoittami- nen on ollut suomalaisessa kulttuurissa vaikeaa, minkä vuoksi eriävien mielipiteiden ilmaisun sijaan on mieluummin vaiettu. Näistä lähtökohdista katsoen verkkokeskus- telunkaan ei pitäisi soljua. Puheviestinnän professori Pekka Isotaluksen mukaan pe- rinteinen puhekulttuurimme on kuitenkin muuttumassa, koska juuri nettikeskustelut ovat opettaneet suomalaisia ottamaan kantaa ja väittelemään entistä kärkeämmiin. Internet on muuttanut tapaa osallistua julkiseen keskusteluun. (Kivioja 2016.)

Tarkastelen tässä työssä verkkokeskustelun argumentointia ja retoriikkaa. Minua kiinnostaa selvittää, miten keskustelijat argumentoivat ja millaisia retorisia keinoja he käyttävät julkisessa verkkokeskustelussa. Mielipiteensä ilmaisun lisäksi monilla keskustelijoilla on oletettavasti motiivi saada muut keskustelijat vakuuttumaan omas- ta kannastaan, joten minua kiinnostavat tavat, joilla keskustelijat paitsi perustelevat näkemyksiään ja yrittävät vakuuttaa toisia keskustelijoita myös korostavat omaa us- kottavuuttaan.

Internetin konteksti pakottaa tarkastelemaan argumentoinnin ja retoriikan ilmenemis- tä uudella tavalla. Esimerkiksi juuri verkkokeskusteluissa retoriikan perinteinen kol-

mijako – logos, paatos, eetos – asettuu uuteen valoon. Verkkokeskusteluissa eetos, siis puhujan luonteen ilmentäminen ja puhujan moraalinen kyky, kokemus ja tieto, pääsee tietokonevälitteisyyden ja verkkokeskusteluille tyypillisen anonyymiyden vuoksi harvoin arvioitavaksi. Tällöin on oletettavaa, että logos eli puheen ja argumenttien sisältö korostuu ja jos ylipäättään on mahdollista, eetosta yritetään tuoda esiin verkkokeskustelussa jollakin muulla tavalla. Kiinnostavaa on myös se, että Aristoteleen mukaan eetos tulisi saavuttaa yksinomaan sen kautta, mitä puhuja sanoo, ei sen kautta, mitä kuulijat ajattelevat puhujan luonteesta tai hänestä henkilönä ennen kuin hän alkaa puhua. Verkkokeskusteluissa eetoksen ihanteelliselle saavuttamiselle vaikuttaisikin olevan täysin erilainen potentiaali kuin perinteisessä kasvokkaisviestinnässä.

1.1 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielmani käsittelee siis verkkokeskustelun argumentointia ja retoriikkaa. Tavoitteeni on määrällisen sisällön erittelyn ja laadullisen sisällönanalyysin keinoin tutkia sitä, miten verkkokeskustelijat argumentoivat kieli aiheisessä keskustelussa. Aineistoni on yksi Suomi24-sivuston verkkokeskustelu, jonka aiheena on kieli ja sen muuttuminen ja jossa on 223 kommenttia. Määrällisellä erittelyllä tarkoitukseni on luoda yleiskuva aineistostani ja luokitella aineiston kommentit sen mukaan, sisältävätkö ne väitteitä ja perusteluja vai eivät. Laadullisella analyysillä syvennyn keskustelijoiden argumentointiin ja retoriikkaan ja pyrin ilmiön ymmärtämiseen ja selittämiseen yleistämisen sijaan. Tutkielmani analyysi perustuu argumentoinnin ja retoriikan teoriaan.

Lähestyn aineistoani seuraavien tutkimuskysymysten ohjaamina:

1. Millaisia argumentoinnin strategioita ja retorisia keinoja verkkokeskustelijat käyttävät?

2. Millaista eetosta verkkokeskustelijat ilmentävät?

1.2 Aiempi tutkimus

Verkkokeskusteluja ja niiden rakentumista on tutkittu melko paljon. Pääasiallinen kiinnostuksen kohde on ollut se, kuinka vuorovaikutteisia tai monologisia verkkokeskustelut ovat. Vuorovaikutuksen näkökulman lisäksi verkkokeskusteluaineistoja on ruodittu keskustelujen aiheiden ja niiden asiasisältöjen ja asiantuntijuuden rakentumisen näkökulmasta. Esimerkiksi Tytti Virtanen (2008) on tarkastellut pro gradu -tutkielmassaan yhteisöllisyyden ja asiantuntijuuden rakentumista verkkoyhteisössä, ja Matleena Kantola (2013) on tutkinut pro gradussaan sananvapauskysymyksiä maahanmuuttopolitiikkaa arvostelevissa verkkokeskusteluissa. Myös verkkokeskustelun roolia demokratiaa edistävän kansalaiskeskustelun areenana on tutkittu (Pietilä 2002). Edellä mainitut ovat aineistojensa osalta hyvin samantyyppisiä kuin tämä tutkielma.

Sen sijaan verkkokeskustelujen argumentointia on tutkittu verrattain vähän. Tähän mennessä olen löytänyt vain yhden tutkimuksen, joka on hyvin samanlaista kuin mitä itse aion tehdä: Mirja-Kaisa Kettunen (2008) on analysoinut mediakasvatuksen alaan lukeutuvassa pro gradu -tutkielmassaan seikkaperäisesti argumentaatiota lasten verkkokeskusteluissa. Hän on soveltanut uuden retoriikan perinteen mukaista jaottelua verkkoaineiston analyysiin. Ero omaan tutkielmaani on se, että Kettusella on aineistonaan kuusi eri verkkokeskustelua, kun taas itse pitäydyn yhdessä keskustelussa. Lisäksi Kettunen käyttää määrällisesti taulukoituja jaotteluja esitellessään laadullisen analyysinsä tulokset. Minä teen toisin eli luon määrällisellä jaottelulla ensin yleiskatsauksen aineistoon ja sitten siirryn laadulliseen sisällönanalyysiin.

Argumentointia on tutkittu toki laajasti esimerkiksi mielipideteksteissä ja sanomalehtiaineistoissa, joissa (esim. Huttunen 2001; Mikkonen 2010). Aineistojen erilaisu-

desta huolimatta on niistäkin apua oman työni rakentamisessa etenkin argumentoinnin analyysin ja rajausten tekemisen osalta.

1.3 Työn eteneminen

Työ etenee seuraavasti. Seuraavassa luvussa (2) esittelen keskeisen teoreettisen ja teoreettis-metodologisen taustan, johon työni pohjautuu. Luvussa 3 kuvaan aineistoani ja käyttämäni tutkimusmenetelmää eli sisällön määrällistä erittelyä ja laadullista sisällönanalyysiä. Analyysiluvussa 4 luon yleiskuvaa aineistooni jaottelemalla verkkokeskustelun kommentteja sen mukaan, sisältävätkö ne väitteitä ja perusteluja vai eivät. Luvussa 5 tarkastelen laadullisesti argumentoinnin strategioita ja retoriikan keinoja. Lopuksi luvussa 6 kokoan havaintoni yhteen ja esitän johtopäätöksiä.

2 Teoreettinen tausta

Tässä luvussa esittelen tutkielmani kannalta keskeisen teoreettisen ja osittain metodologisen viitekehyksen. Aluksi hahmottelen internetin vaikutusta ihmisten väliseen viestintään ja esittelen keskeisiä käsityksiä verkkoviestinnästä. Sitten paneudun verkkokeskustelun olemuksesta esitettyihin tulkintoihin ja verkkokeskustelun tyypillisiin piirteisiin. Lopuksi esittelen argumentoinnin ja retoriikan perinnettä ja niiden tutkielmani kannalta olennaisimpia puolia. Tässä tutkielmassa käytän internetin ja verkon käsitteitä synonyymeina.

2.1 Verkkoviestintä

Internetistä on tullut osa viestinnän ja länsimaisen elintavan valtavirtaa. Verkon käyttö ihmellisessä viestinnässä on nykyisin niin tavallista, että verkkoviestintä käsitteenä on menettänyt erityistä ja erottelevaa merkitystään. Verkkoteknologioiden katsotaan muuttaneen ihmisten välisiä arkeen, työhön ja vapaa-aikaan liittyviä sosiaalisia sopimuksia. (Aula et al. 2008: 9.) Verkkoteknologiat ovat siis yhä vahvemmin mukana niin ihmisten arjessa kuin merkittävässä yhteiskunnallisissa ja poliittisissa muutoksissa. Niistä esimerkkinä voisi mainita ns. arabikevään eli kansannousut Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän maissa vuonna 2011. Internetillä oli tapahtumissa keskeinen rooli tiedon leviämässä sekä maiden sisällä että kansainvälisesti.

Verkko voidaan hahmottaa kolmella eri tavalla: välineenä, tilana ja alustana. Välineellinen käsitys korostaa verkkoviestinnän monisuuntaisuutta, jolle on tyypillistä lähettäjä- ja vastaanottajasuhteiden dynaamisuus ja uusien vuorovaikutussuhteiden syntyminen. Verkko mahdollistaa laajojen toimija- ja yhteistyöverkoston syntyminen hyvinkin nopeasti ja tehokkaasti, mutta toisaalta alistuu myös ohjauksen ja kontrolloinnin välineeksi. Kun viestintä ennen internetiä oli enimmäkseen yhdeltä-

monelle-viestintää tai yhdeltä-yhdelle-viestintää, mahdollistaa internet sujuvan monelta-monelle ja muutamalta-muutamalle-viestinnän. (Mts: 10, 13.)

Käsitys verkosta tilana puolestaan painottaa verkon kykyä muuttaa ihmisten suhdetta paikkaan, paikallisuuteen ja aikaan. Verkko on tila, jossa voi tehdä erilaisia asioita, kuten keskustella, hoitaa asioita, tehdä ostoksia ja katsoa televisiota. Ajatus verkosta alustana sen sijaan heijastelee verkon roolia maailmanlaajuisena viestinnän tukirakenteena. Se on alusta, johon voi kytkeä eri viestimien sisältöjä ja muita toimintoja ja joka mahdollistaa verkottumisen yhä useampien eri esineiden välillä. Tulevaisuudessa tällainen ubiikki eli kaikkialla läsnä oleva viestintäsystemi vahvistunee ja eri laitteet alkavat keskustella yhä enemmän keskenään ilman ihmisen mukanaoloa. (Aula et al. 2008: 10–11.)

Tässä tutkielmassa ja verkkokeskustelua tarkasteltaessa mielestäni näkemykset verkon välineellisyydestä ja tilallisuudesta korostuvat: periaatteessa kuka tahansa voi viestiä internetissä vertaisilleen kirjoittamalla esimerkiksi verkkokeskusteluun kommentin. Lisäksi verkkokeskustelufoorumi on kohtaamispaikka, jossa keskustelu on mahdollista, vaikka keskustelijat eivät olekaan kasvokkain samassa fyysisessä tilassa. Maantieteelliset ja ajalliset rajat ylittävän luonteensa vuoksi verkko on siis myös tila, jossa tilaisuuksia keskusteluun on joka hetki. Toisaalta ei sovi unohtaa, että edellä esitellyt kaikki kolme olemusta ovat läsnä yhtä aikaa.

Verkkoviestinnän tutkimus tai tietokonevälitteisen viestinnän tutkimus (computer mediated communication, CMC) on verrattain nuorta ilmeisten syiden vuoksi. Tietokonevälitteistä viestintää on toki ollut olemassa jo tietokoneen keksimisestä lähtien toisen maailmansodan aikana, mutta varsinaisen tutkimuksen katsotaan alkaneen orastavasti 1980-luvulla ja laajemmin 1990-luvun puolivälissä kotitietokoneiden ja niiden käytön yleistyttyä. (Thurlow et al. 2004: 14–15.) Tietokonevälitteinen viestintä määritellään ”ihmisten väliseksi viestinnäksi, joka tapahtuu tietokoneiden välityk-

sellä” (Herring 1996: 1). Nykyisessä teknologisten laitteiden runsaudessa tietokone ei ole enää läheskään ainoa väline, jolla verkkoon liitytään, vaan tarkasteluun on otettava myös muut multimediaaliset välineet, kuten älypuhelimet. Tällöin käsitteen tietokonevälitteinen viestintä kuvaavuus joutuu koetukselle, ja on tarpeen puhua yleisemmin esimerkiksi verkkovuorovaikutuksesta (Matikainen 2008: 178).

Verkko ei ole yhteiskunnasta irrallinen osa eikä sosiaalisessa tai kulttuurisessa tyhjiössä. Verkon tarkastelussa yhteiskunnallisesta näkökulmasta korostuu verkon käytön kontekstit: verkko osaltaan konstruoi kyseisiä sosiaalisia ja kulttuurisia konteksteja. Kulttuuri on nykyisin myös verkossa ja verkko on kulttuuriamme. (Aula et al. 2008: 16.) Verkko mahdollistaa ihmisten välisen yhteydenpidon tavalla, joka ei ennen ollut mahdollista. On siis selviö, että potentiaali uudenlaisen yhteisöllisyyden syntymiselle on olemassa. Tämän potentiaaliksi internetille on asetettu paljon odotuksia. Verkon ajateltiin mullistavan yhteiskuntia, lisäävän maailmanlaajuista ymmärrystä ja levittävän ja uudistavan demokratiaa (Curran et al. 2012: 179). Verkon odotettiin yhdistävän kulttuureja, vapauttavan kansalaisten välisen viestinnän ja edistävän kansalaisaktivismia eli tarjoavan tärkeän vaikutuskanavan esimerkiksi kansalaisjärjestöille ja muille perinteisten instituutioiden ulkopuolisille tahoille (Aula et al. 2008: 14).

Näin ei kuitenkaan joidenkin tutkijoiden mukaan ole tapahtunut, koska esimerkiksi autoritääriset hallitukset tietyissä maissa ovat löytäneet tapoja rajoittaa kansalaisten internetin käyttöä. Lisäksi internetin poliittisesti emansipoiva potentiaalia ei ole voitu hyödyntää, koska kansalaiset ovat tutkimusten mukaan etäänntyneet tai vieraantuneet poliittisista prosesseista. (Esim. Curran et al. 2012: 179.) Tämän lisäksi läheskään kaikilla maailman ihmisillä ei ole edes pääsyä internetiin, vaan internetin levinneisyys noudattelee hyvinvoinnin, teknologisen infrastruktuurin ja koulutuksen epätasaista jakautumista maailmassa siten, että kehitysmaat ovat internet-maailman periferiaa (Aula et al. 2008: 19). Tilanne on toki muuttunut kymmenessä vuodessa, mutta

edelleen vuonna 2015 57 prosentilla maailman ihmisistä ei ole pääsyä internetiin (The State of Broadband 2015).

Verkon demokratisoiva vaikutus on siis kyseenalainen useissa maailman maissa. Tässä tutkielmassa tarkastelussa on suomenkielinen verkkokeskustelu. Suomen kontekstissa edellä mainitun autoritäärisen valtiojohdon toimien ei pitäisi olla esteenä kansalaisten verkkoviestintään osallistumiseen. Sen sijaan etenkin nuorten poliittinen aktiivisuus ja kiinnostus poliittiseen vaikuttamiseen ovat laskussa Suomessakin (esim. Suoninen et al. 2010). Suomessa kansalaisten internetiin pääsy on verrattain hyvä, sillä 87 prosenttia 16–89-vuotiaista suomalaisista käyttää internetiä ja 82 prosentilla suomalaisista kotitalouksista on internetliittymä (Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2015).

2.2 Verkkokeskustelu

Verkko on lähtökohtaisesti vuorovaikutuksellinen, ja lähes kaikki verkon välineet, toiminnot ja areenat ovat jollain tavalla vuorovaikutteisia (Barnes 2002). Verkkokeskustelu on yksi verkkovuorovaikutuksen muoto, joka syntyy tyypillisesti jonkin keskustelijoita tai ainakin keskustelun aloittajaa kiinnostavan aiheen ympärille. Meldrén (2002: 76) mukaan keskustelijoilla on mahdollisuus ilmaista mielipiteitään, kommentoida, argumentoida, tiedottaa, vastata kysymyksiin, kysyä sekä saada vastauksia, neuvoja ja kommentteja toisilta keskustelijoilta. Useimmilla keskustelufoorumeilla keskustelijat voivat valita, kirjoittavatko he omalla nimellään, anonyymisti vai nimi-merkin suojassa. Jälkimmäinen on tavallisin valinta. Verkkokeskustelun myönteisenä puolena pidetään lukuisia mahdollisuuksia luoda kontakteja toisiin ihmisiin reaaliajassa välittämättä maantieteellisistä etäisyyksistä. Kielteinen puoli on se, ettei juuri koskaan voi täysin varmasti tietää, kenen kanssa keskustele. (Mts. 77.) Esimerkiksi muiden keskustelijoiden sukupuoli, ihonväri, ikä ja ulkonäkö jäävät mahdollisesti havaitsematta. Jos keskusteleva ryhmä ei tunne toisiaan entuudestaan ja viestintä ta-

pahtuu pelkästään verkkoympäristössä, syntyy keskustelijalle mahdollisuus tuottaa ”valheellinen” persoonallisuus ja esiintyä jonakin muuna persoonana kuin omana itsenään. Tämä on verkkovuorovaikutuksen selkeä erityispiirre. (Matikainen 2001: 56–57.)

Verkkokeskustelun olemusta voi tarkastella neljän eri ulottuvuuden avulla. Rafaelin ja Sudweecksin mukaan verkkokeskustelu voi olla luonteeltaan avointa tai suljettua, henkilökohtaista tai julkista, reaaliaikaista (synkronista) tai ei-reaaliaikaista (asynkronista) ja tekstipohjaista tai multimediaalista (ks. Matikainen 2008: 179). Verkon keskustelufoorumeilla käytävät keskustelut ovat yleensä avoimia ja julkisia keskusteluja, koska kuka tahansa voi osallistua niihin ja viestien yleisö voi olla hyvinkin laaja. Verkkokeskustelut ovat dialogisia ja muistuttavat rakenteeltaan suullista keskustelua, vaikka ne pohjautuvatkin kirjoitetun kielen ja visuaalisten ilmaisukeinojen monipuoliseen yhteiskäyttöön. Keskustelut ovat pääasiassa tekstipohjaisia, vaikkakin erilaisia kuvallisia ja symbolisia elementtejä käytetään myös (mts. 179).

Keskustelufoorumien kommunikaatiomuoto on luonteeltaan asynkronista eli ei-reaaliaikaista, joten verkkokeskustelussa kommunikoinnin osapuolet eivät ole ajallisesti (eivätkä paikallisesti) toisistaan riippuvaisia (Kytölä 2008: 238–239; Matikainen 2001: 55). Tosin on huomioitava, että reaaliaikaisuus on mahdollista myös tämän tutkielman aineiston kaltaisissa verkkokeskusteluissa, vaikka ne eivät reaaliaikaisuudessaan yllä esimerkiksi online-chatin kaltaisten keskustelujen tasolle. Reaaliaikaisuuden toteutuminen riippuu täysin siitä, jäävätkö keskustelijat seuraamaan keskustelua oman kommenttinsa kirjoitettuaan ja sattuuko paikalle useampia keskustelijoita samaan aikaan. Keskustelun todellisen yleisön määrittäminen on mahdotonta, sillä keskusteluissa on useimmiten pelkkiä lukijoita eli lurkkijoita (engl. lurker), joiden osallistuminen ei tule julkiseksi (Matikainen 2008: 179).

Verkkokeskustelujen muodot ovat vakiintuneita: ne muodostuvat viesti- ja kommenttiketjuista. Siitä huolimatta samankin verkkopalvelun sisälle voi syntyä hyvin erityyppisiä yhteisöjä ja käyttökulttuureita. Tärkeimpiä vaikuttimia ovat yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti ja luonnollisesti se, millaisia keskustelijoita tietylle keskusteluun osallistuu. Vaikka Facebookin yleistyttyä omalla nimellä ja identiteetillä esiintyminen on entistä tavallisempaa, tapahtuu vuorovaikutus silti usein nimimerkkien ja pseudonyymien eli salanimien takaa etenkin verkkokeskusteluissa. (Laaksonen & Matikainen 2013: 199.) Verkon suoman anonymiteetin ja sosiaalisen etäisyyden vuoksi verkkokeskustelu onkin luonteeltaan toisinaan melko monologista ja aggressiivista. Monologisuudella tarkoitetaan yksisuuntaista viestiä.

Toki on esimerkkejä myös siitä, että keskustelu verkossa voi olla dialogista ja rakentavaa. Rafaeli ja Sudweeks luonnehtivat reaktiivisiksi sellaisia viestejä, joissa edeltävä viesti otetaan huomioon, ja vuorovaikutteisiksi viestejä, joissa otetaan huomioon useammat aikaisemmat viestit ja koko viestintäkonteksti (ks. Matikainen 2008: 179). Kaikkia näitä tyyppisiä on mitä todennäköisimmin kaikissa verkkokeskusteluissa, kuten myös tämän työn aineistossa. Verkkokeskustelun kommenttien tarkastelu monologisuuden, reaktiivisuuden ja vuorovaikutteisuuden näkökulmasta ei ole tutkielmasani olennaisinta, mutta näitä piirteitä ei sovi unohtaa. On nimittäin oletettavaa, että argumentointia ja retoriikkaa esiintyy enemmän reaktiivisissa ja vuorovaikutteisissa kuin monologisissa kommentteissa. Palaan tähän tarkemmin analyysiluvuissa 4 ja 5.

Verkkokeskustelun argumentointia ja retoriikkaa tarkastellessa keskiössä ovat luonnollisesti kieli ja kielenkäyttö. Verkkokieltä ei voi jakaa yksiselitteisesti kahteen perinteiseen kategoriaan – puhekieleen ja kirjakieleen – eivätkä sitä sido samat oikeinkirjoituksen säännöt kuin kirjakieltä. (Vauras 2008: 7.) Verkkokeskustelussa kirjoittaminen jäsenyyden kuitenkin keskusteluna, joten verkkokieli näyttäytyy enemmän puheenomaisena kuin yleiskielisenä (Niemi-Pynttari 2007: 27; Sveningsson 2002: 97). Verkkokeskustelun luonne mahdollistaa sen, että yksittäiset viestit eli postaukset

voivat vaihdella tyyliiltään ja rekisteriltään eli tiettyyn kontekstiin kytkeytyvältä kielimuodoltaan pikaisesti kirjoitetuista, lyhyistä kommentteista aina perusteellisiin ja syvällisiin analyysihin. Verkkokeskusteluiden kieltä on myös luonnehdittu rekisteriltään hieman retoriseksi kuin mitä esimerkiksi puhetilanteissa käytettävä kieli usein on, ja monikielisyiden ilmiöiden on huomattu yleistyneen keskusteluforumien kielessä. (Kytölä 2008: 238–239.)

Edellä esiteltyt verkkokeskustelujen piirteet kuvaavat hyvin sitä, miten monimuotoinen ympäristö verkko on ja miten monentyyppistä keskustelua sinne mahtuu. On myös havaittu, että runsas keskustelu itsessään ei välttämättä lisää dialogia, vaan keskustelun määrä saattaa pikemminkin lisätä kiistanalaisten asioiden vastakkainasettelua. Verkkokeskustelussa kun tullaan ehkä tuottaneeksi kärjekkäämpää sosiaalista todellisuutta kuin mitä se on verkon ulkopuolella. (Matikainen 2012: 145, 150.) Tässä työssä lähdän siitä oletuksesta, että verkkokeskustelijat tekevät kielellä jotain: argumentoidessaan ja retorisia keinoja käyttäessään he esittävät asioita tietyistä, valitsemistaan näkökulmista ja tuottavat siten sosiaalista todellisuutta. Koska tämän tutkielman keskiössä on verkossa tapahtuva vuorovaikutus, sen ilmeinen ja tärkein konteksti on internet. Lisäksi muita keskeisiä konteksteja ovat verkkokeskustelu ja Suomi24.fi-foorumi. Konteksti on käsitteenä epämääräinen, ja periaatteessa mitä tahansa toimintaympäristöä voi kutsua kontekstiksi. Olennaista on kuitenkin tarkastella toimintaa kontekstuaalisena, koska konteksti määrää toiminnan kohdetta, luonnetta ja lopputulosta ja toiminnalla tuotetaan kontekstia. (Matikainen 2001: 44.) Vaikka tutkimuskohteeni on verkkokeskustelu, jossa on ilmeinen potentiaali yhteisöllisyyden rakentumiselle, en paneudu siihen tässä työssä. Mielestäni yhteisöllisyysnäkökulma ei ole relevantti tutkimusasetelmani kannalta ja vaatisi laajemman perehtymisen aiheeseen. Pitäydyn siis sen tarkastelussa, miten argumentointi ja retoriikka ilmenevät verkkokeskustelussa. Seuraavissa luvuissa valotan tämän tutkielman kannalta olennaisia puolia argumentoinnin ja retoriikan teoriasta.

2.3 Argumentointi

Argumentoinnin traditio pohjautuu antiikin kreikkalaisen filosofin Aristoteleen ajatteluun ja näkemyksiin puhetaidosta eli kyvystä puhua vakuuttavasti ja kiinnostavasti. Argumentointia eli perustelua tarvitaan keskustelussa, joka Aristoteleen mukaan on taito, jota voi harjoittaa. (Aristoteles 1997: 7.) Argumentti vastaa kysymykseen, miksi lukijan tai kuulijan pitäisi hyväksyä väite. Se koostuu tavallisesti yhdestä tai kahdesta osasta: perustelusta tai väitteestä ja perustelusta. Väite vastaa kysymykseen: Mitä tekstin esittäjä haluaa lukijan tai kuulijan uskovan? Argumentin perustelu taas vastaa kysymykseen: Millä perusteella tekstin esittäjä haluaa lukijan tai kuulijan uskovan esitetyn väitteen? Lisäksi kielellinen ilmaisu, ja siten myös argumentti, sisältää aina taustaoletuksia, joita ei sanota julki (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006: 14, 23, 27.) Argumentointi siis tähtää tietyn kiistanalaisen väitteen hyväksymiseen tai hylkäämiseen (Perelman 1996: 11). Väite ei aina ole ilmaistu väitelauseen muodossa, vaan se voi yhtä hyvin olla kehoitus tai vaikkapa kysymys (Kakkuri-Knuuttila & Halonen 1998: 63).

Perelman (1996) jakaa argumentit kvasiloogisiin argumentteihin, todellisuuden rakenteeseen nojaaviin argumentteihin ja todellisuuden rakennetta luoviin argumentteihin. Suomalaisessa lukion äidinkielen ja kirjallisuuden oppikirjan mukaan argumentoitaessa voidaan vedota esimerkiksi auktoriteettiin, tilastoon tai tutkimukseen, yleiseen mielipiteeseen, yleiseen uskomukseen, asian uutuuteen, analogiaan eli vastaavaan tapaukseen, syy-seuraus-suhteeseen, omaan kokemukseen, arvoihin ja moraliin, etuihin ja haittoihin sekä tunteisiin, tarpeisiin ja toiveisiin (Haapala et al. 2013: 337). Toisessa vastaavassa oppikirjassa luetellut argumentointitavat ovat samat, tosin mukana on myös tapaan ja historiaan vetoaminen (Mikkola et al. 2009: 45). Oppikirjoissa mainituista argumentointistrategioista auktoriteettiin vetoaminen kuuluu Perelmanin (1996) luokituksessa todellisuuden rakenteeseen nojaaviin argumentteihin, kuten myös syy-seuraus-suhteet ja rinnakkaisuussuhteet. Niiden lisäksi

todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja ovat ad personam, jolla halutaan mitätöidä toisen argumentointi esimerkiksi henkilökohtaisten ominaisuuksien vuoksi. Todellisuuden rakennetta luovia argumentteja ovat esimerkki, havainnollistaminen ja malli. Niillä pyritään johtamaan yleistyksiä tai sääntöjä tai vahvistamaan jo hyväksytyjä sääntöjä. Kvasiloogiset argumentit näyttävät muodoltaan loogiselta ajattelulta, vaikka eivät ole sitä. Kvasiloogisessa argumentissa päättely perustuu todellisuuden typistämiseen esimerkiksi loogiseen kaavaan, vaikka johtopäätös koskeekin konkreettista todellisuutta. Tällainen argumentointi pyrkii osoittamaan johtopäätöksensä väistämättömäksi ja välttämään erilaisten näkökulmien ja vastaväitteiden hyväksymisen. Esimerkkeinä kvasiloogisista argumenteista mainittakoon ristiriita, yhteensopimattomuus ja vastavuoroisuus. (Mts. 62, 93, 120.)

Muodollisen päättelyn perinteen mukaisesti argumentaation perustavoite on järkipereinäinen mielipiteenmuodostus (Ylikoski 1998: 161). On kuitenkin muistettava, että esimerkiksi arkikeskustelujen perustelut eivät aina täytä muodollisen päättelyn traditiossa hyvälle argumentille annettuja tunnusmerkkejä, vaan arkisissa keskusteluissa on muitakin päämääriä. Siten muodollisen päättelyn näkökulmasta kestävä argumentti voi arkikeskustelussa olla hyvä, jos se vakuuttaa vastaanottajan väitteen hyväksyttävyydestä. Tällöin argumentoinnin hyvyys saattaa näyttäytyä täysin subjektiiviselta asialta: jos joku vakuuttuu, niin argumentti on hänelle hyvä. Asia ei kuitenkaan ole aivan näin yksinkertainen, vaan argumentoinnin arviointiin ja hyväksyttävyyteen vaikuttaa vahvasti yhteisöllisyys. On tunnettava yhteisön kommunikaatiossa käytettävää kieltä ja argumentointitapoja, jotta voi arvioida argumenttien kelvollisuutta. Lisäksi argumentoinnin voimalle asetetaan erilaisia vaatimuksia eri konteksteissa: tieteellisen argumentointi on hyvin erilaista kuin argumentointi internetin keskustelupalstalla. (Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998: 109.) Tässä työssä ei siis oleteta, että verkkokeskustelun argumentointi on tieteellisen argumentoinnin kaltaista tai sen kriteerit täyttävää, koska kuten todettu, konteksti on niin erilainen.

2.4 Retoriikka

Retoriikka on oppi vakuuttavasta ja menestyksekkäästä puhetaidosta ja nimenomaan taito keskustelutaidon tavoin. Retoriikan laajan tulkinnan mukaisesti retoriikan perustana on argumentaatio, ja muut retoriset keinot rakentuvat sen varaan. Retorisilla keinoilla pyritään vahvistamaan argumentin uskottavuutta. Retoriikan vaikutuskeinot tavataan jakaa kolmeen kategoriaan:

- Logos = argumentin asiasisältö eli itse argumentti.
- Eetos = tavat, joilla puhuja ilmentää omaa luonnettaan ja uskottavuuttaan.
- Paatos = yleisön vastaanottokyky, mielentila tai tunteet, jotka vaikuttavat argumentin vastaanottamisen tapaan ja arvioon.

(Kakkuri-Knuutila 1998b: 233–234.)

Uusi retoriikka on suuntaus, joka Aristoteleen perinnettä laajentaen tutkii kiistanalaisia argumentteja ja niiden esittämisen ehtoja (esim. Perelman 1996: 11). Suuntauksen mukainen analyysi on yleensä deskriptiivistä eli kuvailevaa, koska siinä keskitytään tekstin analyysiin sen tuottamisen sijaan. Retorinen analyysi ei kuitenkaan ole tekstin vastaanoton empiiristä tutkimusta, vaan analyysin kohteena ovat itse teksti ja sen vaikutuskeinot. (Kakkuri-Knuutila 1998b: 234, 241.)

Uusi retoriikka sanoutuu irti vanhasta, arkitietoon perustuvasta retoriikkakäsityksestä. Uuden retoriikan lähtökohta on, että kielelliset konstruktiot ovat aina retorisia. Retoriikan tutkimisen tarkoitus on siten eritellä, miten kielellisten valintojen ja käytäntöjen kautta synnytetään todellisuutta, rajataan joitakin vaihtoehtoja pois ja luodaan sitoutumista tiettyihin ajatusmalleihin. Painotus on vahvasti merkityksen tilannesidonnaisuudessa ja siten tilanteiden ja interaktion merkityksessä. (Alasuutari 1999: 164.) Tästä syystä kyseinen menetelmä sopii mielestäni hyvin verkkokeskustelun analyysiin, vaikkakin joitakin varauksia on tehtävä. Tässä tutkielmassa aineistos-

ta on löydettävissä mielestäni ainakin kolme kontekstia. Yleisluontoinen konteksti on verkkokeskustelu ja sen ”lainalaisuudet” ja käytännöt. Toinen konteksti on juuri nimellinen kieliaineinen keskustelu ja kolmas Suomi24.fi-verkkosivuston konteksti, joka tunnettuna verkkofoorumina ja verkkoyhteisönä voi olla ainakin keskustelijoiden näkökulmasta hyvinkin merkityksellinen.

Verkkokeskusteluaineiston äärellä minun on lähes mahdotonta ottaa kantaa tai arvioida aineistoni kommenttien yleisön paatosta laajasti, koska kaikki lukijat eivät reagoi lukemaansa kirjoittamalla vaan ”lurkkivat”. Jätän siis pathoksen laajamittaisen tarkastelun sikseen ja keskityn kommenttien ja niiden kirjoittajien logoksen ja eetoksen analysointiin.

Eetoksessa on kyse siitä, missä määrin puhujan henkilö kykenee saamaan yleisön vakuuttuneeksi siitä, että hän on uskottava. Ollakseen uskottava, puhujan tulee ensinnäkin ilmaista oikeanlaista eetosta. Alun perin sana ilmaisi moraalista kykyä, mutta Aristoteles laajensi tämän tarkoittamaan kokemusta ja tietoa. Aristoteleen mukaan eetos tulisi saavuttaa yksinomaan sen kautta, mitä puhuja sanoo; ei sen kautta, mitä kuulijat ajattelevat hänen henkilöstään tai luonteestaan ennen kuin hän alkaa puhua. Usein eetoksen katsotaankin viittaavan laajemmin puhujan luonteeseen, taustaan ja ominaisuuksiin, ja myös ulkoiseen olemukseen. Sekä puheeltaan että ulkoisesti asiantuntijalta vaikuttava henkilö vakuuttaa kuulijan helpommin. (Karvonen.)

Verkkokeskustelussa eetos on hyvin erilaista kuin tilanteissa, joissa kuulijat ovat joko läsnä samassa tilassa puhujan kanssa tai näkevät puhujan esimerkiksi television välityksellä. Verkkokeskustelussa keskustelijat eivät näe toisiaan ja mitä todennäköisimmin ovat täysin tuntemattomia toisilleen. Eetoksen arviointi jää siis kirjoitettujen kommenttien perusteella tehtävien tulkintojen varaan. Yleisön kasvottomuus ja epätietoisuus siitä, keitä tai millaisia ihmisiä yleisöön ylipäänsä kuuluu, on kiinnostava myös keskusteluun kirjoittavien näkökulmasta: puheenvuorojen kohdistaminen ja

yleisön vakuuttelu käyvät vaikeammiksi kuin tilanteissa, joissa yleisöstä on jonkinlaista tietoa.

Retoriikan tutkimus on myös metodi. Sen avulla hahmotetaan interaktiokonteksti, jonka puhuja tai kirjoittaja on konstruoinut tekstiin. Metodiin kuuluu olennaisena osana eri asioiden paljastaminen: Kuinka puhuja esittää itsensä ja mistä asemasta? Kenelle teksti on osoitettu? Mitä argumentoidaan ja onko se perusteltua? Retoriikan analyysi pohjautuu ajatukseen siitä, että teksti tai puhe syntyy aina tietyssä sosiaalisessa kontekstissa, jossa on osoitettavissa ”puhujan” ja ”kuulijan” roolit. (Alasuutari 1999: 157–158.) Tutkielmassani nämä roolit on havaittavissa melko helposti: verkkokeskustelijat ovat puhujia ja keskustelun lukijat ja / tai siihen myös kirjoittavat ovat kuulijoita. Tämä roolijako lienee hyvin selvä myös keskustelijoille itselleen.

Retoriikassa tavataan erottaa kaksi aluetta: argumentaatio ja poetiikka. Argumentaation eli argumentin asiasisällön tarkastelussa keskitytään niihin strategioihin, joilla lukija tai kuulija halutaan vakuuttaa. Poetiikka sen sijaan pureutuu aineistossa käytettyyn kielelliseen ilmiasuun eli käsitteiden, erottelujen ja niiden taustalla olevien kielikuvien tutkimiseen. (Mts. 158.; Kakkuri-Knuutila 1998b: 234, 251–260.) Tässä tutkielmassa fokus on argumentaatiossa, mutta myös poetiikkaa sivutaan etenkin rinnastusten ja kielikuvien osalta ja siltä osin, miten kirjoittajien ilmaisut luovat uskottavuutta. Tässä työssä argumentoinnin ja retoriikan analyysin perinne toimii teoreettis-metodologisena viitekehyksenä, josta ammennan aineistoni analyysiin tarvittavia työkaluja.

3 Aineisto ja menetelmät

Internetin tutkimuksen voi Markhamin mukaan hahmottaa kolmella eri tavalla: ensinnäkin se voi olla väline, jolla tutkitaan mitä tahansa sosiaalista tai yhteiskunnallista ilmiötä. Toiseksi internetiä voidaan tutkia osana internetin kautta välittyviä tai siihen liittyviä sosiokulttuurisia ilmiöitä, kuten käyttötapoja tai kokemuksia. Kolmanneksi tutkimus voi keskittyä internet-ilmiöihin eli kokonaan verkossa syntyviin ja tapahtuviin ilmiöihin. (Ks. Laaksonen et al. 2013: 18.) Tässä työssä verkko on tutkimuksen lähde, koska tarkastelussa on verkon kautta välittyvä ilmiö: vuorovaikutus, ja tarkemmin argumentointi ja retoriikka. Toisaalta argumentointi ja retoriikka eivät ole pelkästään internetiin liittyvä ilmiö, vaikka verkko kontekstina saattaa muuttaa niitä omaleimaiseen suuntaan. Verkko on tässä työssä niin ikään väline, sillä sitä on käytetty aineiston keräämiseen, varastointiin ja analysointiin. Seuraavassa alaluvussa 3.1 esittelen aineiston. Sen jälkeen alaluvussa 3.2 kuvaan käyttämiäni menetelmiä sisällön määrällistä erittelyä ja laadullista sisällönanalyysiä, jotka yhdistän argumentoinnin ja retoriikan analyysimenetelmiin.

3.1 Aineisto

Tämän tutkielman aineisto on www.suomi24.fi-sivustolla käyty suomenkielinen verkkokeskustelu, jonka otsikko on *Oma kieli – niin vaikeaa?* Keskustelun aiheena on kieli ja kielen muuttuminen. Suomi24 on luonteeltaan yleinen, mihinkään tiettyyn aiheeseen keskittymätön verkkoyhteisö, jonka keskeinen tehtävä on toimia alustana keskustelulle mistä tahansa aiheesta. Keskustelun ja reaaliaikaisen chat-keskustelupalvelun lisäksi Suomi24 tarjoaa ilmaisen sähköpostipalvelun ja yli 18-vuotiaille treffipalvelun. Sivuston omistaa Aller Media Oy. Sivustolla on mahdollista rekisteröityä käyttäjäksi ja osallistua kaikkiin keskusteluihin. Käyttäjia on tasaisesti (21 % – 27 %) lähes joka ikäluokasta 15–64 ikävuoden välillä. 65–74-vuotiaita käyttäjiä on vähemmän: heidän osuutensa on 9 %. Suomi24-sivustolla on noin 800 000

eri kävijää ja noin 3,4 miljoonaa käyntiä viikossa. Sivustolla toimii moderaattori, joten epäasialliset viestit poistetaan. Sivuston sääntöihin kuuluu, että asiattomista viesteistä on ilmoitettava foorumin ylläpitäjälle. (Suomi24).

Aineistoni tekstit ovat osa autenttista keskustelua. Niitä ei ole kirjoitettu tutkimuskäyttöön, eikä niitä ole ohjeistettu mitenkään. Aineistoni on siis luonnollisesti syntynyt (naturally occurring data) (Alasuutari 1999: 155–156). Keskustelijat ovat osallistuneet keskusteluun vapaaehtoisesti omalla ajallaan ja saaneet kommentoida vapaasti toisten kirjoituksia moderaattorin sallimissa rajoissa. Keskustelua ei ole siis ohjattu tai rajattu muuten.

Tässä työssä analysoin yhtä keskustelua, joka on käyty ajalla 8.–30.12.2012. Keskustelu on siis ollut vilkasta muutaman viikon ajan, mutta loppunut sen jälkeen tyystin. Keskustelussa ei mainita, mistä innoite keskusteluun on tullut. Tiedossani ei myöskään ole mitään keskusteluhetkellä kieleen liittyvää ajankohtaista uutista tai tapahtumaa, kuten vaikkapa jonkin oikeinkirjoitusnormin purkamista, joka olisi voinut kirvoittaa keskustelun.

Puheenvuoroja tai postauksia on keskustelussa yhteensä 223, ja niistä kertyy noin 50 sivua tekstiä. Pidän tämän kokoista aineistoa riittävänä tutkielmani laajuuteen nähden, sillä pääasiallinen analyysini on laadullista. Määrällisen analyysin osuus jää suppeammaksi, koska sen tarkoitus onkin luoda yleiskuva aineistoni kommenttien argumentaatiosta. Aineiston olen kerännyt manuaalisesti ja tallentanut sen tekstinkäsittelyohjelmaan.

Verkkoa tutkivan on aineistoa koostaessaan huomioitava useita seikkoja, kuten aineiston julkisuus ja yksityisyyden suojaan liittyvät kysymykset (Turtiainen & Östman 2013: 56). Aineistossani keskusteluun osallistujista kukaan ei ole yhteisön rekisteröitynyt jäsen, mutta he kaikki kirjoittavat nimimerkillä. Kenenkään keskustelijan

nimimerkki ei viittaa siihen, että keskustelija käyttäisi nimimerkinä omaa nimeään. Olen kuitenkin tutkimuseettisistä syistä poistanut antamistani aineistoesimerkeistä kirjoittajien nimimerkit heidän yksityisyytensä suojaamiseksi. Keskustelijat voivat vastata joko aloittajan puheenvuoroon tai kommentoida jonkun toisen kirjoitusta. Jokainen puheenvuoro tulee näkyviin nimimerkkeineen, ellei moderaattori ole poistanut kommenttia. Jokaista puheenvuoroa on mahdollista kommentoida ja lainata.

Aineistossani ei tulkintani mukaan ole kommentteja, jotka sisältäisivät arkaluontoista tietoa, kuten syvälle henkilökohtaiseen elämään liittyviä kokemuksia ja tunteita. Siksi en ajattele tarvitsevani tutkittavien suostumusta heidän kommenttiansa käyttöön. Suostumuksen pyytäminen tosin olisi mahdotonta keskustelun anonyymin luonteen vuoksi. Lisäksi kyseinen keskustelu on julkinen, mikä on oletettavasti ollut myös keskustelijoiden tiedossa. On kuitenkin selvää, että keskusteluun osallistuneet henkilöt eivät tiedä olevansa tutkimuksen kohteena.

Kieliaiheinen keskustelu valikoitui aineistoksi siksi, että se on minulle tuttu aiemmista opinnoistani. Käytin aineistoani osittain suomen kielen pro gradu -tutkielmassani, jossa analysoin kielen muutoksen kielellistämistä ja argumentointia useammassa eri verkkokeskustelussa. Huomasin tuolloin, että aineistossa olisi aineksia myös jatko-tutkimukseen. Siksi hyödynnän kyseistä keskustelua nyt kokonaisuudessaan argumentoinnin ja retoriikan lähempään tarkasteluun. Koska tässä tutkielmassa keskityn analysoimaan argumentoinnin ja retoriikan keinoja, ei keskustelun aihe, kieli ja sen muutos, itsessään ole nykyisessä kysymyksenasettelussani yhtä keskeistä. Tietysti aihe vaikuttaa aina jollakin tavalla argumentointiin ja retoriikkaan, mutta tässä työssä keskeistä on huomioida myös konteksti ja sen vaikutus. Lisäksi (äidin)kieli keskustelun aiheena on oletettavasti melko yleisluontoinen. Kenties voidaan jopa ajatella, että suomenkieliset keskustelijat ovat jo lähtökohtaisesti aiheen asiantuntijoita, koska osaavat suomea.

3.2 Sisällön erittely ja sisällönanalyysi menetelminä

Vaikka tässä tutkielmassa painotus on laadullisessa analyysissä, on myös määrällinen osuus tarpeellinen. Laadullinen ja määrällinen tutkimus tavataan erottaa toisistaan, vaikka niitä voidaan soveltaa samankin tutkimusaineiston analysoinnissa. Ne voidaan nähdä toistensa jatkumona sen sijaan, että ajateltaisiin niiden olevan vastakkaisia analyysimalleja. (Alasuutari 1999: 32.) Mielestäni tällainen lähestymistapa palvelee tutkimusongelmani ratkaisussa. Tässä työssä käytän sekä määrällistä sisällön erittelyä että laadullista sisällönanalyysiä, jotka yhdistän argumentoinnin ja retoriikan analyysiin.

Tutkielmani määrällinen sisällön erittely ei ole eikä sen ole tarkoituskaan olla perinpohjaista tilastollista analyysiä. Määrällisen sisällön erittelyn tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva verkkokeskustelun sisällöistä ja teemoista, siis kuvailla aineiston ilmisältöä ja tuoda olennainen esiin. Tämä tapahtuu käymällä aineisto järjestelmällisesti läpi ja luokittelemalla sen sisältö niin, että tutkimus on toistettavissa samalla luokittelurungolla. (Hakala & Vesa 2013: 218.) Pyrkimykseni ei ole argumentoida lukujen ja niiden välisten systemaattisten, tilastollisten yhteyksien avulla eikä selittää aineiston verkkokeskustelujen argumentointia ja retoriikkaa muuttujien avulla. Tavoitteeni on luoda yleiskuva aineistosta yksinkertaisella taulukoinnilla. Tällainen sisällön erittely ei ole siten varsinaista määrällistä analyysiä, vaan tapa esitellä se aineisto, johon laadullinen analyysi perustuu (Mts. 220). Tämä osoittaa, että aineistoa käytetään systemaattisesti, eikä vain niin, että aineistosta etsitään intuitiivista tulkin-
taa tukevia tekstinäytteitä (Alasuutari 1999: 193).

Määrällisen erittelyssä luokitellaan ja lasketaan esimerkiksi tekstin sisältämiä aiheita, toimijoita ja mielipiteitä sekä näiden välisiä suhteita (Hakala & Vesa 2013: 220). Taulukointia varten luin jokaisen kommentin huolellisesti useita kertoja ja etsin kommentteista väitteitä ja perusteluja, jotka kirjasin ylös. Ohjenuorana pidin Kakkuri-

Knuutilan (1998b) oppeja argumentissa olevien väitteiden ja perusteluosien erottelemisesta. Taulukkoon en kirjannut väitteiden ja perustelujen sisältöjä, vaan vain tulokintani siitä, sisältääkö kommentti vähintään yhden väitteen ja / tai perustelun vai ei. Periaatteessa aineistoni olisi mahdollista luokitella tätä yksityiskohtaisemminkin sen mukaan, millaisia selitys- ja kuvausosia tai argumentoinnin strategioita ja retoriikan keinoja kommentteissa on, mutta kyseinen analyysi olisi sen verran laajaa, että se vaatisi oman tutkielmansa. Lisäksi jätin tässä määrällisessä sisällön erittelyssä väitteiden ja perustelujen keskinäisten suhteen tarkastelun kokonaan, kuten myös argumentin hyvyyden ja kelpoisuuden arvioinnin. Näihin pureudun tarvittaessa analyysin laadullisessa osuudessa.

Tutkielmani päämenetelmä on laadullinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on tieteellinen metodi, joka pyrkii päätelmiin erityisesti verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesta datasta. Tavoitteena on analysoida dokumentteja, tutkielmassani siis verkkokeskustelua, systemaattisesti ja objektiivisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2004.) Tutkielmassani dokumentti on verkkokeskustelu. Sisällönanalyysi sopii siihen hyvin siksi, että sisällönanalyysiä voi käyttää myös täysin strukturoimattoman aineiston analyysiin.

Laadullisella sisällönanalyysillä pyritään tutkimaan syvällisesti jotain ilmiötä. Sen päämäärä voi olla esimerkiksi jonkin sosiaalisen toiminnan muodon havaitseminen tai ymmärtäminen. Määrällisen sisällön erittelyn tapaan myös laadullisessa sisällönanalyysissä voidaan luoda luokitusrunko, jonka varaan analyysi rakennetaan. (Hakala & Vesa 2013: 222.) Tällaisen luokitusrungon rakentamisessa käytän apuna luvussa 2 esiteltyä argumentoinnin ja retoriikan teoreettis-metodologista viitekehystä ja listauksia argumentoinnin strategioista ja retoriikan keinoista.

Laadullisella sisällönanalyysillä ei tavoitella yleistettävyyttä, vaan tarkoitus on tehdä havaintoja valitusta ilmiöstä ja tarkastella niitä kontekstissaan. Vaikka yleistettävyy-

ei ole tavoite, on laadullisella sisällönanalyysillä mahdollista saada suuntaa muiden vastaavanlaisten tapausten tutkimiseen. (Hakala & Vesa 2013: 219, 222.) Aineistotani ja valituista menetelmistä johtuvat rajoitteet ovat ilmeisiä, eikä laaja yleistettävyys ei ole siksi tavoitteena tässä tapaustutkimuksessa.

4 Aineiston määrällinen sisällön erittely

Aineistoni keskustelut ovat siinä mielessä hyvin tyypillisiä verkkokeskusteluja, että ne sisältävät jonkin verran myös muita kuin varsinaista aihetta käsitteleviä kommentteja. Keskustelujen puheenvuorot siis rönsyilevät paikoin hyvin vapaasti. Argumentoinnin tutkimuksessa tällaista rönsyilyä kutsutaan löpöttelyksi. Sillä tarkoitetaan esimerkiksi keskustelun aiheeseen nähden turhanaikaista puhetta, jonka tavoitteena (tai vain seurauksena) on argumentaatiotilanteen vesittäminen ja huomion siirtäminen pois keskusteltavasta asiasta. (Ylikoski 1998: 166.)

Aineistoni kommentteissa esiintyy myös jonkin verran perustelemattomuutta. Tällöin on kyse tilanteesta, jossa keskustelija esittää puheenvuorossaan jonkin väitteen tai useampiakin, mutta perusteluosaa sen perinteisessä merkityksessä on vaikea löytää. Siksi analysoin tässä luvussa aineistoani kvantitatiivisesti eli esittelen luokittelun, jossa olen jakanut verkkokeskustelun kommentteja neljään eri kategoriaan. Luokittelun on tarkoitus luoda yleiskuva keskustelun sisältämästä argumentaatiosta ja havainnollistaa, missä suhteessa kommentit sisältävät väitteitä ja perusteluja.

4.1 Luokittelun periaatteet

Luokitteluni periaatteet noudattelevat argumentoinnin perinteen mukaista jaottelua. Argumentti sisältää siis teesin eli väitteen ja perusteluosan. Väite vastaa kysymykseen: Mitä tekstin esittäjä haluaa lukijan tai kuulijan uskovan? Argumentin perusteluosa taas vastaa kysymykseen: Millä perusteella tekstin esittäjä haluaa lukijan tai kuulijan uskovan esitetyn väitteen? (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti 2006: 14.)

Luokittelussani on neljä kategoriaa. Olen jakanut verkkokeskustelun kaikki 223 kommenttia seuraavasti:

1. Kommentti sisältää vähintään yhden väitteen ja perustelun.
2. Kommentti sisältää vähintään yhden väitteen, mutta ei perustelua.
3. Kommentti ei sisällä väitettä, mutta sisältää vähintään yhden perustelun.
4. Kommentti ei sisällä väitettä eikä perustelua.

On hyvin oletettavaa, että useat kommentit sisältävät enemmän kuin yhden väitteen tai yhden perustelun. Tarkoitukseni on kuitenkin luoda aineistostani kvantitatiivisesti vain yleisluontoinen kuva eikä mennä määrällisessä tarkastelussa tätä syvemmälle. Siksi pitäydyn luokittelussa vain neljässä kategoriassa. Lisäksi kiinnostavaa on nähdä, missä suhteessa kommentteissa on ja ei ole väitteitä ja perusteluja.

4.2 Väitteet ja perustelut verkkokeskustelun kommentteissa

Seuraavaan taulukkoon olen koontanut aineistoni kommentit (n=223) jaoteltuna edellä esitellyn luokittelun mukaisesti.

Taulukko 1. Väitteet ja perusteluosat verkkokeskusteluaineiston kommentteissa

	n	%
Kommentit, joissa vähintään yksi väite ja yksi perustelu	146	65
Kommentit, joissa vähintään yksi väite, mutta ei perustelua	55	25
Kommentit, joissa ei väitettä, mutta vähintään yksi perustelu	5	2
Kommentit, joissa ei väitettä eikä perustelua	17	8
Yhteensä	223	100

Taulukosta 1 käy ilmi, että selvästi yli puolessa (65 %) kommentteista on vähintään yksi väite ja yksi perusteluosa. Tyypillinen esimerkki tällaisesta tapauksesta on esimerkki 1.

1) Maailman yleisin kieli on mandariinikiina. Myös espanjaa puhutaan enemmän kuin englantia. Outoa että Suomessa kuvitellaan englannin osaamisella pärjäävään maailmalla. Ei pärjää, nähty on. Jopa ranskan alkeista on esim afrikassa enemmän hyötyä kuin englannista.

Ei kannata kuvitella että suomen kieli koskaan katoaisi, se on niin olennainen osa identiteettiä. (Suomi24.fi, 14.12.2012)

Kyseisessä esimerkissä on väite: ”Englannin kielen osaamisella ei selviydy maailmalla.” Sitä kirjoittaja perustelee faktoilla: *Maailman yleisin kieli on mandariinikiina ja espanjaa puhutaan enemmän kuin englantia.* Lisäksi perusteluna käytetään omaa kokemusta (*nähty on*) ja esimerkkiä (*Jopa ranskan alkeista on esim afrikassa enemmän hyötyä kuin englannista*), joka voi olla joko oma kokemus tai yleinen uskomus. Lisäksi kommentti sisältää toisen väitteen: ”Suomen kieli ei katoa koskaan.” Tätä kirjoittaja perustelee kielen ja identiteetin suhteella: *se [kieli] on niin olennainen osa identiteettiä.* Kirjoittaja siis vetoaa yleiseen käsitykseen siitä, että (äidin)kieli vaikuttaa identiteetin muotoutumiseen. Toisaalta voidaan ajatella, että kyseinen perustelu nojaa myös tai ainoastaan omaan kokemukseen. Kirjoittaja ei eksplisiittisesti viittaa mihinkään tutkimukseen lisätäkseen uskottavuuttaan, mutta halutessaan hän varmasti löytäisi myös tieteellistä tutkimusta perustelunsa tueksi.

Aineiston kommentteista neljäsosassa on vähintään yksi väite, muttei lainkaan perusteluosaa. Esimerkit 2 ja 3 havainnollistavat tätä kategoriaa:

2) Nykyään media on vaikuttavampi kielenopettaja kuin koulu. (Suomi24.fi, 15.12.1012)

3) Suomi = Maailman helpoin kieli . <3 (Suomi24.fi, 14.12.1012)

Kyseiseen kategoriaan luokittamani kommentit ovat tyypillisesti melko lyhyitä, noin virkkeen mittaisia, kuten edelliset esimerkit osoittavat. Niiden argumentoinnin analysointi on mahdotonta, sillä perusteluja ei ole. Esimerkit 2 ja 3 vaikuttavat myös hieman irrallisilta niitä edeltäviin kommentteihin nähden. Ne ovat monologisia, sillä

ne eivät suoraan kommentoi edeltäviä puheenvuoroja, mutta liittyvät kyllä keskustelun yleiseen aiheeseen. Siksi ne eivät ole aiemmin mainitsemaani löpöttelyäkään eli keskustelun aiheeseen nähden turhanaikaista puhetta, jonka tavoitteena on huomion siirtäminen pois keskusteltavasta asiasta. Esimerkkien 2 ja 3 kaltaisia monologisia kommentteja kuitenkin esiintyy lähes kaikissa verkkokeskusteluissa, joten ne ovat omalla tavallaan huomionarvoisia. Tällaisten kommenttien funktio ja luonne pääsivätkin nykyistä parempaan ja kuvaavampaan tarkasteluun esimerkiksi keskustelunanalyysin menetelmää käytettäessä. Tämän tutkielman raameissa se ei kuitenkaan ole mahdollista, joten kyseisen tyyppiset kommentit saavat jäädä odottamaan tulevaa tutkimusta.

Kolmas kategoria eli kommentit, jossa ei ole väitettä mutta on vähintään yksi perustelu, oli selvästi pienin: vain 2 % kommentteista oli tällaisia. Yhtä ainoaa selitystä tällaisille väitteettömille kommentteille ei ole, mutta joitakin selittäviä tekijöitä on löydetty. Esimerkissä 4 ilmipannun väitteen puuttumisen selitys on sen ”kiinnittyminen” sitä edeltävään kommenttiin. Se on siis reaktiivinen siinä mielessä, että se kommentoi edeltävää puheenvuoroa, vaikkei kirjoittaja siihen viittaakaan eksplisiittisesti.

4) Mitenkähän eräs ranskalainen käänsi excel-ohjelmani mielessään englanniksi, kun hän sujuvasti muokkasi excel-filejaan koneellani, jossa oli suomenkielinen ohjelma. Sanoi vain, "no problem!"

Ja tuosta englannista työkielenä olen työelämässäni kokenut, että noissakin yrityksissä palvellaan suomenkielistä asiakasta aivan sujuvalla suomella. Taannoin eräs englannin intoilija suomi24-keskusteluissa kirjoitteli ilman ä:tä ja ö:tä "elama, mennaan, tehdaan, paastaan, syodaan", ja perusteli tällaista sillä, etteivät englantilaiset muuten ymmärrä mitä hän kirjoittaa. (Suomi24.fi, 13.12.1012)

Esimerkin argumentoinnin ymmärtäminen vaatii siis myös edeltävän esimerkin katsomista, sillä esimerkin 4 kirjoittaja kommentoi selvästi edellisen kommentin kirjoittajan perusteluja. Esimerkissä 4 kommentin sisällöt ovat selviä tapausesimerkkejä kirjoittajan omasta elämästä ja perustuvat hänen omaan kokemukseensa. Siten voi-

daan ajatella, että ne ovat perusteluja näkymättömälle väitteelle, jota kirjoittaja ei kuitenkaan tuo esiin.

Niin ikään esimerkki 5 havainnollistaa ilmiötä, jossa kommentista puuttuu väite, mutta siinä on perusteluosa.

5) "MASSIIVISIA KIVIPAASEJA"

Tästä tuleekin mieleeni tenniselostaja Jari Hedman: "Hän vaihtelee lyöntejensä voimakkuutta."

Ja vähän eri aiheesta: "Ottelu lähestyy sen loppuaan." (Suomi24.fi, 12.12.1012)

Kyseinen esimerkki kiinnittyy myös vahvasti sitä edeltäviin kommentteihin, joissa pohditaan sanan *paasi* taivutusta. Kirjoittaja antaa kommentissaan esimerkkejä tapauksista, jossa hänen mukaansa suomen kielen sanoja on taivutettu kielipillisesti väärin. Hän siis tukeutuu edeltävien kommenttien väitteisiin ja tukee niitä omilla tapausesimerkeillään.

Esimerkit 6 ja 7 sen sijaan ovat tyypillisiä esimerkkejä löpöttelystä. Ne eivät sisällä väitettä eivätkä perustelua. Tällaisia kommentteja oli aineistostani 8 %.

6) Jos olenlukenut ennusteen milloin noin viimeinen sammuttaa suomenkielen "valon".

Mitähän setarkoittaa?.Anteeksi huono kieleni ja rakenne.Et silleen. (Suomi24.fi, 14.12.1012)

7) mikä se olikaan,gool ja heat entä horses,tai dok,ja hod dok.oliko se sämpylä,vai leipä.epäilen että mäyräkoira kuumana,moosen jäljillä (Suomi24.fi, 14.12.1012)

Esimerkki 6 toki löyhästi kytkeytyy kieliaiheensa puolesta keskusteluun, mutta muuten kumpikaan esimerkki ei kommentoi, tue eikä liity millään lailla aiheeseen tai

edeltäviin kommentteihin. Lörpöttelylle argumentoinnin perinteen mukaisesti on tunnusomaista huomion tarkoituksellinen siirtäminen pois keskusteltavasta aiheesta. Esimerkkien 6 ja 7 kirjoittajien aikeista on kuitenkin näiden kommenttien perusteella mahdoton tehdä tulkintoja, joten siltä osin lörpöttelyn kriteeri ei täyty. Tulkitsen kyseiset kommentit silti argumentoinnin näkökulmasta turhanaikaiseksi puheeksi.

Tässä luvussa olen luonut määrällistä yleiskuvaa aineistostani luokittelemalla sen kommentit neljään kategoriaan sen mukaan, sisältävätkö kommentit väitteitä ja/tai perusteluja. Kommenteista selvä enemmistö (65 %) sisältää sekä vähintään yhden väitteen että vähintään yhden perustelun. Argumentoinnin ja retoriikan analysoimisen kannalta kyseinen tulos on myönteinen, sillä aineistossa on selviä perusteluja. Niihin pureudun seuraavassa luvussa laadullisen sisällönanalyysin keinoin.

5 Aineiston laadullinen sisällönanalyysi

Tässä luvussa tarkastelen yksityiskohtaisemmin aineiston kommentteja ja niissä käytettyjä argumentoinnin strategioita ja retorisia keinoja. Tarkoitukseni on kuvata, miten keskusteluissa perustellaan ja vakuutetaan toisia keskustelijoita tai keskustelun lukijoita, havainnollistaa, millaisia argumentoinnin strategioita ja retorisia tyylikuvioita keskustelijat käyttävät ja paikoin myös arvioida perustelujen vakuuttavuutta. Luvussa 4 käsittelyssä oli koko aineisto, ja kuten luvun 4 analyysistä kävi ilmi, läheskään kaikki kommentit eivät sisällä perusteluosaa. Tässä luvussa keskityn analysoimaan valikoiduin osin niitä kommentteja, joissa on perusteluosa tai -osia. Perustan analyysini aiemmin luvussa 2 esiteltyyn argumentoinnin ja retoriikan teoriaan.

5.1 Auktoriteettiin vetoaminen

Hyvin yleinen keino argumentoinnissa on auktoriteettiin nojaaminen. Tällainen argumentointi perustuu siihen, että ihmiset jäljittelevät sellaisten ihmisten käyttäytymistä ja mielipiteitä, joita he pitävät arvostettavina tai huomattavina. Auktoriteettiin nojaaminen on todellisuuden rakenteeseen nojaava argumentti ja sitä käytetään yleensä muiden argumenttien tukena. (Perelman 1996: 107–108). Esimerkiksi Mäntynen (2003: 106) on tarkastellut väitöskirjassaan sanomalehtien kielijuttujen retoriikkaa ja nimenomaan auktoriteetteihin vetoamista. Hänen mukaansa auktoriteettiin vetoaminen ei aina tarkoita laajamittaista tekstuaalista ilmausta, vaan usein se ilmenee pelkkänä mainintana tai viittauksena haluttuun asiantuntijaan. Samanlainen suuntaus on havaittavissa myös tutkielmani aineistossa.

8) **Olen kieltenopiskelija**, ja monta kertaa olen **opettajien suusta** kuullut, että kieli, joka ei muutu, on kuollut kieli. – – (Suomi 24.fi, 14.12.2012)

Esimerkin 8 kirjoittaja vetoaa kahdella tavalla auktoriteettiin. Ensinnäkin hän asemoi itsensä auktoriteetiksi esittelemällä itsensä kieltenopiskelijaksi. Toiseksi hän nojaa opettajiinsa auktoriteetteina. Opettajilla hän ei tarkoittane keitä tahansa opettajia, vaan oletettavasti hän opiskelee yliopistossa, jolloin hänen opettajiansakin ovat yliopiston opettajia. Auktoriteetti rakentuu tässä tapauksessa persoonattomana ja perustuu professionaaliin rooleihin ja tietämykseen keskusteltavasta asiasta. Tieto kirjoittajan roolista kieltenopiskelijana on olennainen ja retorisesti tärkeä tieto hänen esittämiensä mielipiteiden kannalta. Kertoessaan tällä tavoin oman roolinsa kirjoittaja tekee selväksi, että hänen huomionsa ovat oikeutettuja (Pälli 2003: 84). Hän rakentaa omaa asiantuntijuuttaan tällä tavoin ja osoittaa tietävänsä, mistä puhuu.

Henkilöauktoiriteetteihin vedotaan aineistossani myös nimillä. Esimerkiksi 1800- ja 1900-luvun taitteessa vaikuttaneeseen suomen kielen professori Eemil Nestor Setälään viitataan esimerkissä 9. Siinä korostetaan, ettei kielenkäytössä kukaan, edes suuren auktoriteettina pidetty E. N. Setälä, ole erehtymätön.

9) – – Suomea ei osaa kukaan "kunnolla", ei edes **E. N. Setälä**, jos sillä kunnollisuudella tarkoitetaan nollatoleranssia oikeinkirjoitus- ja taivutuslipsahduksissa. Kyllä kai kielen syvällinen osaaminen sentään jotain muuta? – – (Suomi24.fi, 13.12.2012)

Kansallisesti merkittävä kielimies ja suomen kirjakielen kehittäjä Mikael Agricola saa kiinnostavia auktoriteetin asemia aineistossani. Esimerkissä 10 häneen ja hänen kehittämänsä vanhan kirjakielen ymmärrettävyyteen (tai vaikeaselkoisuuteen) vedotaan kielen muutoksen perustelemiseksi.

10) – – totta kai kieli kehittyy kokoajan, sitä muutosta ei pysty kukaan estämään, pystyykö kukaan väittämään että kuinka moni ymmärtäisi tänän päivänä sitä kieltä joka **Mikael Agricola** alkuun kehitti? – – (Suomi24.fi, 14.12.2012)

Esimerkissä 11 Agricolalle annetaan niin ikään merkittävän auktoriteetin rooli, sillä kirjoittaja nimeää tietyn historiallisen ajanjakson Agricolan mukaan. Henkilöaukto-
riteetin lisäksi kirjoittaja nojaa perustelussaan myös Elias Lönnrotin kokoamiin teok-
siin *Kantelettareen* ja *Kalevalaan*, joita voi myös pitää auktoriteetteina.

11) Varmastikaan **Agricolan ajan suomea** ei löydy suomenkielisten tallettama-
na, koska kirjoitettua suomea ei tuolloin vielä ollut.

Ei ole kuitenkaan mitään syytä epäillä etteikö se olisi ollut yhtä sujuvaa ja jok-
seenkin samaa kuin **Kantelettaren ja Kalevalan suomi**, joka on kouluja käy-
mättömän rahvaan kieltä. Voit näitä lukemalla päästä hyvään käsitykseen asia-
sta. (Suomi24.fi, 18.12.2012)

Agricolaan, Kantelettareen ja Kalevalaan vetoaminen on käypä retorinen keino. Se
vahvistaa kirjoittajien eetosta: heidän vakuuttavuutensa kasvaa, kun he osoittavat
tuntevansa Suomen kulttuurihistoriaa ja suomen kirjakielen historiaa.

Esimerkissä 12 auktoriteettiin vedotaan melko perinteisellä tavalla: kirjoittaja viittaa
siihen, mitä auktoriteetti on joskus lausunut. Tässä tapauksessa kyseessä on kielen-
tutkija.

12) Ei pakkoruotsi suomea uhkaa, eikä uhkaa englantikkaan, kuten Luobbal
Sámmol Sámmol Ánde eli suomalaiselta nimeltään **Ante Aikio** sanoi.
[http://www.aka.fi/fi/T/Tiedeuutiset2/Tata-tutkimme/Suomen-kieli-valtakieli-
maailman-suurimpia/](http://www.aka.fi/fi/T/Tiedeuutiset2/Tata-tutkimme/Suomen-kieli-valtakieli-
maailman-suurimpia/) Enemmänkin suomi on uhkaamassa Suomen vähemmis-
tökieliä. Samoin suomen ylleiskieli on uhkaamassa suomen murteita, jotka pik-
kuhiljaa mukkautuu ylleiskielen standardeihin. – –
(Suomi24.fi, 14.12.2012)

Kommentissa saamen kielen tutkija Ante Aikiota pidetään asiantuntijana, jonka arvi-
oon suomen kielen tilanteesta kirjoittaja selvästi luottaa. On pohtimisen arvoista,
toimiiko auktoriteettiin vetoaminen tässä kyseisessä esimerkissä (tai muissakin) ar-
gumenttia vahvistavana tekijänä. On nimittäin mahdollista, että retorisen keinon teho
jää heikoksi, jos kohdeyleisö ei tunnista auktoriteettia lainkaan tai tunnusta hänen
asemaansa.

Samaisessa esimerkissä on auktoriteetin kannalta myös toinen kiinnostava näkökulma. Kirjoittaja on liittänyt kommenttiin linkin tiedeuutiseen, jossa Aikio väitteensä esittää. Auktoriteetin asema annetaan myös internetille ja lähteelle, jonka lukijat voivat tarkistaa. Internetin luonteen vuoksi verkkokeskustelussa tällainen perustelu on vaivatonta, sillä tietoa löytyy väitteiden tueksi paljon. Aineistossani ei kuitenkaan ole edellisen esimerkin lisäksi kuin kolme muuta linkkiä lähteisiin, jotka ovat Wikipedia, toinen verkkokeskustelu ja seuraavassa esimerkissä 13 kielentutkijan blogi.

13) aloittajalle tiedoksi että kielet muuttuvat, tärkeintä on se että kieltä käytetään, tässä tietoa:

<http://www.suomensuojelija.fi/> (Suomi24.fi, 14.12.2012)

Auktoriteettiin vetoamisen yhteydessä on syytä miettiä, kuinka luotettava tai ylipäänsä oikea henkilö tai taho on kyseessä. Aineistossani ei ole laajalti viitteitä mainittujen auktoriteettien asiantuntijuuden kyseenalaistamisesta, mutta esimerkissä 14 kirjoittaja arvioi Agricolan kehittämää suomea kriittisesti ja kyseenalaistaa Agricolan suomen kielen taidon ja kompetenssin kehittää suomea.

14) Onneksi Agricolan ajan suomalaiset eivät puhuneet Agricolan kömpelöä ruotsin ja latinan mukaan muotoiltua kieltä, vaan ihan sujuvaa suomea. A:han ei sitä ruotsinkielisenä hyvin osannut. (Suomi24.fi, 15.12.2012)

Esimerkissä 15 kirjoittaja ilmaisee ärtymyksensä tietyn virheellisen verbimuodon käytöstä ja viittaa auktoriteetteihin eksplisiittisesti kahdella tavalla.

15) Vuosia on jo vaivannut myös **kielen ammattilaisten mm. toimittajien** käyttämä ON LIENEE!!! Eikö edes ammattilaiset enää tiedä, että tuossa on 2 kpl olla-verbiä. Lienee on olla-verbin potentiaalimuoto ja oikea tapa olisi pelkkä "lienee" . En ole itse ammattilainen, mutta kirjoitin tuosta jo n. 15 v sitten sanomalehden yleisönosastoon ja **Jkl Yliopiston asiantuntija vahvisti mielipiteeni omassa kirjoituksessaan.** – – (Suomi24.fi, 14.12.2012)

Kirjoittaja nimeää toimittajat asiantuntijoiksi, joiden tulisi osata käyttää kieltä oikein. Lisäksi hän viittaa Jyväskylän yliopiston asiantuntijaan. Kiinnostavaa on, että kirjoittaja yhtäältä korostaa, ettei hän ole ammattilainen, mutta toisaalta luo itsestään auktoriteetin paitsi osoittamalla tuntevansa kieliopillisen normin, myös ilmaisemalla, että olettava tieteen edustaja (yliopiston asiantuntija) on vahvistanut kirjoittajan yleisönosastokirjoituksessa esiin tuoman verbin potentiaalimuodon väärän käytötavan.

5.2 Perustelu rinnastuksella

Asioiden vertailulla eli rinnastuksella selitetään aineistossani nykyaikana ja tulevaisuudessa tapahtuvaa suomen kielen kehitystä. Rinnastus perustuu kahden yhteismittaisen asian vertaamiseen keskenään ja niiden olosuhteiden ja luonteenomaisten piirteiden tarkasteluun, jotta voidaan osoittaa, että se mikä on totta toisessa tapauksessa, on totta myös toisessa. (Kakkuri-Knuutila 1998b: 252.) Huomionarvoista kaikissa edellisissä esimerkeissä on myös se, että niissä kaikissa vertailun toinen kohde on ammennettu historiasta.

Esimerkissä 16 argumentoidaan ranskan ja englannin kielihistoriasta poimitulla esimerkillä.

16) – – Ylemmät yhteiskuntaluokat puhuivat Englannissa ranskaa 300 vuoden ajan Hastingsin taistelun jälkeen. Ranskalaisia lainasanoja tulvi englantiin, mutta vain yksi rakenne on peräisin ranskasta, of-genetiivi. Englantilaiset eivät alkaneet käyttää ranskan rakenteita puheessaan.

Suomalaisetkaan eivät ala käyttää englannin rakenteita suomen kielessä, vaikka lainasanoja tulvisi englannista suomeen. – – (Suomi24.fi, 13.12.2012)

Tällaisessa argumentissa nojataan rinnastukseen eli ajatellaan, että jos kielen kehitys on tapahtunut esimerkin kielissä mainitulla tavalla, kehitys on samansuuntainen todennäköisesti muissakin kielissä. Jos ranskan rakenteet eivät sanojen lailla *tulvineet*

englantiin, eivät myöskään englannin rakenteet siirry suomen kieleen. Sisällöllisesti argumentissa on perää, sillä sanojen on havaittu lainautuvan kielestä toiseen esimerkiksi lauserakenteita helpommin. Myös esimerkissä 17 kielen muutosta perustellaan vertauksella kielihistoriasta.

17) Sinulta on jäänyt huomaamatta, että kielessä käytetään aina – ellei kyse oli jostain Uuden-Guinean viidakon täysin eristyksissä elävän kansan kielestä – sanoja ja fraaseja, jotka on otettu toisesta, arvostetummasta kielestä. **Suomessa on saatettu viljellä latinasta, saksasta, ranskasta ja ruotsista otettuja aineksia, muinaiset roomalaiset heittivät sekaan kreikkaa, muinaiset babylonialaiset sumeria ja niin edelleen.** – – (Suomi24.fi, 15.12.2012)

Esimerkin 17 kirjoittaja rinnastaa eri kielten lainautumisprosessit ja osoittaa, että suomeen ja muinaisten roomalaisten ja babylonialaisten käyttämiin kieliin on tullut lainasanoja muista kielistä. Samainen kirjoittaja jatkaa ja vertaa esimerkissä 18 kansalliskielten asemaa nykymaailmassa murteiden asemaan kansallisvaltiossa.

18) – – **Kansalliskielet** kuuluivat maailmaan, jossa kansallisvaltiot suojelivat talouttaan tullimuureilla ja kielirajoilla, tukivat kansalliskiihkoa ja nostivat asevelvollisuusarmeijoita toisiaan vastaan ja taistelivat keskenään alueista. Modernissa maailmassa, jossa kehitys on vienyt vahvasti kohti maanosan kokoisia markkina-alueita ja poliittisia yksiköitä, **ne ovat samalla tavoin menneisyyden jäännös ja kehityksen jarru kuin murteet ovat kansallisvaltioissa.** – – (Suomi24.fi, 15.12.2012)

Esimerkissä 19 kirjoittaja tarinallistaa perustelunsa. Hän kertoo esimerkin historiasta ja kuvailee, miten latina ”puhdistettiin” ja vertaa tätä kehityskulkua suomen kielen tilanteeseen.

19) – – Kerronpa tositarinan vuosisatojen takaa. Keskiajan Euroopassa latina oli oppineiston yhteinen kieli, jota tosin lausuttiin eri puolilla vähän eri tavoin, mutta ei se tahtia haitannut. Latina oli mukautunut oloihin, jotka täysin poikkesivat Rooman valtakunnan aikaisista, varsinkin latinan ns. kulta-ajasta (tasaval-lan ajan lopusta). Ääntäminen oli muuttunut, sanasto karttunut ja lauserakenteetkin olivat erilaisia. Latina eli ja kehittyi. Mutta sitten tuli ”humanisteiksi” itseään kutsuva joukko, jotka halusivat ”puhdistaa” latinan ”pimeän keskiajan”

vaikutteista ja palata Ciceron ajan klassilliseen latinaan. Leikkaus onnistui, potilas kuoli. Latinaa kyllä puhdistettiin, mutta sen käyttö alkoi vähetä rajusti. Osa oppineistosta käytti sitä vielä tieteen kielenä 1700-luvulle asti ja pitemmällekin, mutta vähenevästi. Vain vähän oppia saaneet häpesivät ”munkkilatinaansa” ja rupesivat käyttämään kansalliskieliä; Euroopan sivistys pirstoutui kielellisesti.

Suomen ”puhdistaminen” ei sentään vaikuttaisi noin paljoa, mutta jonkin verran se kyllä nopeuttaisi suomen kielen kuolemaa. Suomen kieli on jo pudonnut kehityksen kärjestä: se sopii yhä huonommin nykyajan asioista puhumiseen. Olemme jo tilanteessa, jossa hyvin suuri osa arkielämästämme pyörii sellaisten asioiden ympärillä, joita ei juuri edes ollut 1980-luvulla, jolloin suomen kielen kehitys pääosin pysähtyi – osaksi ”kielenpuhdistajien” ansiosta.

Toistaiseksi vielä puhumme digiboksista, handsfreestä, pin-koodeista, buuttaamisesta, stressitesteistä, tableteista ja tabloideista englannin sanoilla suomalaisissa vaatteissa lähinnä suomalaisen lauserakenteen sisällä. Mutta tämä on väli-aikaista. Huomataan helpommaksi puhua ja kirjoittaa kokonaan englantia. – – (Suomi24.fi, 9.12.2012)

Esimerkin perustelussa on piirteitä myös skenarioinnista, sillä kirjoittaja esittää kehityskulun, jossa englantia syrjäyttää suomen, koska ”huomataan helpommaksi puhua ja kirjoittaa kokonaan englantia”. Kiinnostavaa näissä esimerkeissä on etenkin se, että suurin osa niiden perusteluista vaikuttaa täysin hyväksyttäviltä ja niille löytyisi helposti tukea esimerkiksi tutkimuksesta. Perustelut ovat siis hyvin asiantuntijamaiseen tyyliin kirjoitettu ja useimpiin kommentteihin verrattuna pitkiäkin. Kirjoittajat hallitsevat myös selkeästi oikeinkirjoituksen normit. Kirjoittajat eivät ole kuitenkaan liisänneet mitään lähdeviitteitä tai linkkejä puheenvuorojensa perään, eikä sitä toki verkkokeskustelussa kukaan vaadi. Historialliset faktat ja niiden riittävän yksityiskohtainen ja selväsanainen esittely ja esimerkkien antaminen sinällään näyttävät riittävän vakuuttavilta ja asiantuntemusta vahvistavilta perusteluilta.

5.3 Argumentointi henkilöä vastaan

Aineistossani keskustelijat lisäävät uskottavuuttaan ja vakuuttavuuttaan paitsi puhtaasti oman argumentointinsa ja retoriikkansa välityksellä myös kohdistamalla huomion toisten keskustelijoiden puheenvuoroihin ja jopa toisiin keskustelijoihin. Ai-

neistossani esiintyy kommentteja, joissa keskustelijan argumentointi nojaa toisen keskusteluun osallistuvaan tai siinä viitatus henkilöön tai ihmisryhmään arvosteluun tai leimaamiseen, siis mustamaalaukseen. Tästä on kyse, jos henkilöön kohdistuva väite on virheellinen. Argumentoinnin perinteessä tällaista henkilöä vastaan käyvää argumentointia kutsutaan ad hominem - tai ad personam - argumentaatioksi, ja sitä pidetään argumentointivirheenä. (Ylikoski 1998: 162; Perelman 1996: 111.) Henkilöä vastaa argumentointi on todellisuuden rakenteeseen nojaavaa argumentointia. Esimerkissä 20 henkilöön käyvä argumentointi ei kohdistu suoraan vastapuoleen eli edellisen kommentin kirjoittajaan, joka kysyy, toivooko toinen keskustelija, että Suomessa otettaisiin käyttöön ns. bad English, vaan laajempaan ihmisryhmään.

20) Entä sitten, vaikka otettaisiinkin?

Mitä väliä sillä on, puhuuko kukaan suomea 50 vuoden päästä? Ei mitään. Ihmiset, jotka sellaista murehtivat, ovat **mielenvikaisia** ja pitäisi sulkea laitoksiin. (Suomi24.fi, 11.12.2012)

Kirjoittajan mukaan ihmiset, jotka ovat huolissaan suomen kielen asemasta tulevaisuudessa, ovat *mielenvikaisia*. Koska keskustelussa on aiemmin ollut monia kommentteja, joissa on pohdittu ja ilmaistu huoli suomen kielen tulevaisuudesta, voidaan esimerkki 20 tulkita kohdistetuksi niille keskustelun osapuolille ja mahdollisesti myös lukijoille, jotka ovat huolissaan suomen kielen tulevaisuudesta. Väite on selvästi virheellinen ja tulkittavissa mustamaalaukseksi. Samalla linjalla on myös esimerkin 21 kirjoittaja:

21) Tuo puolikielisyys on joutavaa höpötystä. **Vähä-älyisestä roskaväestä** voi tulla puolikielistä, mutta sitä he olisivat joka tapauksessa. Ja suomalaisessa koulujärjestelmässä jokaisella on mahdollisuudet oppia riittävä englannin taito, joten voitaisiin aivan hyvin lähteä siitä, että **englantia osaamattomalta pohjasakalta** otetaan äänioikeus pois. Ei **idioottien** pidä antaa äänestää. (Suomi24.fi 14.12.2012)

Tulkitsen tämänkin kommentin mustamaalaukseksi, koska vaikka kohteena ei olekaan kukaan yksittäinen keskustelija, kommentin keskiössä on ihmisryhmä tai kansanosa, johon on viitattu keskustelussa aiemmin. On tietysti mahdollista, että kyseessä on provosoivaksi tarkoitettu viesti eli trolli. Esimerkissä 22 kirjoittaja leimaa edeltävän kommentin kirjoittajan ajatukset ”älyttömäksi marinaksi” ja viittaa samankaltaisella arvottavalla termillä tiettyyn kansanosaan.

22) **Tuo sinun marinasi on tasan yhtä älytöntä** kuin fennomaanien kitinät yleensäkin. RKP:n ja saamelaisten yhteistyö on perin luonnollista, kummallakin on kyseessä vähemmistökieli. Sinun salaliittoteoriasi kaatuu jo siihen, että saame ei ole suomen murre eivätkä saamelaiset suomalainen "heimo" kuten savolaiset tai hämäläiset, vaan etnisessä mielessä täysin oma ryhmänsä.

Ja ne "kansan syvät rivit" eivät taatusti ole sivistyneitä vaan silkkää **roskasakia**. (Suomi24.fi 16.12.2012)

Alussa esitetty nimitys keskustelijan mielipiteen ilmaisusta *marinana* ei suoranaisesti ole argumentointia henkilöä vastaan, mutta mielestäni sen tyyli lähentelee mustamaalausta ja sisältää perustelemattoman virheellisen väitteen *sinun marinasi on älytöntä*.

Keskustelijoiden eetoksen kannalta tällaiset viestit ovat kiinnostavia. Ne ovat vahvasti retorisia, mutta kirjoittajien tavoite ei ole kovin selvä. Yrittävätkö he lisätä vakuuttavuuttaan? Kenties he haluavat herättää tunteita toisissa keskustelijoissa tai lukijoissa ja provosoida. Tunteiden nostattaminen yleisössä kuuluu hyväksyttävän argumentaation ulkopuolelle, mutta toisaalta se voi joskus olla tarpeellista, jotta yleisöä saa motivoitua osallistumaan argumentointitilanteeseen (Ylikoski 1998: 161–162). Esimerkkikommentit 20, 21 ja 22 ovat ainakin onnistuneet edellä kyseisessä tavoitteessa. Joka tapauksessa henkilöön käyvä argumentointi on varmasti helpompaa verkkokeskusteluissa kuin kasvokkain käytävissä keskusteluissa, koska kirjoittajien oikea henkilöllisyys ei yleensä ole tiedossa eivätkä he ole välittömässä vuorovaikutussuhteessa, jossa palaute seuraisi välittömästi.

5.4 Skenariointi

Aineistossani toistuu ennustamisen teema. Useat keskustelijat esittävät kommentissaan erilaisia skenaarioita siitä, mihin kielen muutos tai kielenvaihto johtaa. He siis hahmottelevat tulevaisuuden tilannetta, johon päädytään, jos heidän argumenttinsa väite toteutuu. Skenaariot ovat kiinnostavia paitsi argumentoinnin näkökulmasta myös semanttisesti.

Skenaarioita maalailevissa kommenteissa toistuu argumentteja, joissa on paljon kyseenalaista argumentointia. Tällaiset näennäisargumentit voivat olla vakuuttavia, koska aluksi, ennen kriittistä tarkastelua, ne saattavat näyttää kelvollisilta. Näennäisargumentin, toiselta nimeltään virheargumentin, tunnistaa siitä, että

- perusteet vain näyttävät hyväksyttäviltä
- peruste on vain näennäisesti relevantti väitteelle tai
- linkki perustelujen ja väitteen välillä on vain näennäisesti riittävän vahva.

(Kakkuri-Knuutila & Halonen 1998: 110.)

Aineistossani esiintyy muodollisen päättelyn näkökulmasta ongelmallista argumentointia, jossa aiemmin mainitut ehdot pätevyydelle täyttyvät vain osin tai eivät lainkaan. Esimerkki tällaisesta päättelystä on kaltevan tason argumentti. Se nojaa sellaisiin päättelyperiaatteisiin, joita argumentoinnin traditiossa ei ole pidetty hyväksyttävänä. Kaltevan tason (virheellisessä) argumentointitavassa idea on, että jokin tapahtuma tai päätös johtaa välttämättä johonkin toiseen tapahtumaan tai päätökseen. Se sisältää myös taustaoletuksen, että on olemassa jokin mekanismi tai seikka, joka aiheuttaa kyseisen tapahtumien ketjun. Ongelmaksi tällaisessa argumentoinnissa muodostuu yleensä todistaminen: argumentoijan on vakuutettava yleisönsä kaltevan tason

mekanismin olemassaolosta. (Ylikoski 1998: 169.) Perelmanin (1996: 62) luokituksen mukaan tällaisissa tapauksissa on kyse kvasiloogisesta argumentoinnista.

Esimerkin 23 kirjoittaja esittää ennusteessaan kielen muutoksen kehityskulukuksi tai prosessiksi.

23) Jos suomen kieli vaihtuisi edes osittain englanttiin, edes pieniltä osin, se tarkoittaisi sen puhujien puolikielisyttä.

Juuri tuo puolikielisyys on syynä siihen, ettei suomen kielen rakenteita enää hallita. Ihmiset eivät enää opi edes omaa äidinkieltään kunnolla, ennen kuin englannin kielen rakenteet ja sanasto alkavat salakavalasti vääristellä heidän kielitajuaan.

Lopputuloksena on sotkuinen kieli ja sotkuinen kieli heijastaa ostkuista [sotkuista] ajattelua. Sotkuinen ajattelu taas tarkoittaa [tarkoittaa] kulttuurista rappiotilaa, joka myös näkyy julkisen keskustelun, politiikan ja ennen pitkää tieteenkin tyhjänpäiväistymisenä. — (Suomi24.fi, 14.12.2012)

Esimerkin argumentoinnissa on piirteitä kaltevan tason näennäisargumentista: Kirjoittaja esittää puolikielisyuden johtavan kielen ja ajattelun sotkuisuuteen ja sen myötä kulttuuriseen rappiotilaan ja julkisen keskustelun, politiikan ja tieteen tyhjänpäiväistymiseen. Kirjoittajalla on siis selvästi negatiivinen käsitys kyseisestä ilmiöstä, ja hän pitää hahmottelemaansa kehitystä ei-toivottavana.

Komentista on tulkittavissa, että kyseisessä kehityksessä on useita syyseuraussuhteita, jotka tapahtuvat välttämättä: yksi tapahtuma johtaa toiseen. Ongelma tällaisessa argumentoinnissa on se, ettei siinä yritetä todistaa perusteluilla, että kyseisen kehityksen taustalla olisi jokin mekanismi. Ja vaikka kirjoittaja yrittäisi, todistelu voisi olla vaikeaa. Lisäksi argumentin premissit eli taustaoletukset ovat vähintäänkin kiistanalaisia: mitä tarkoitetaan *kielen vaihdolla* ja *puolikielisyydellä*? Vaikka kirjoittaja esittää kielen vaihdon hypoteettiseksi tapahtumaksi, joka laukaisisi esite-

tyn prosessin, olisi tarpeellista kertoa lisää taustaoletuksista, jotta lukijat voisivat ne hyväksyä.

Samainen kirjoittaja jatkaa kommentissaan (esimerkki 24) englannin vaikutuksen seurauksien pohdiskelua:

24) – – Kieli on myös yhteiskuntaluokkakysymys. Jos englantia vakiintuu [vakiintuu] toiseksi valtakieleksi, se jakaa suomalaiset hyvää englantia osaavaan eliittiin (tutkijat, poliitikot, ja niin edelleen) ja Bad englishiä sönnkäävään kurjalistoon, jolla ei ole mitään realistisia mahdollisuuksia pärjätä yhteiskunnassa, jossa ei saa asioitaan hoidettua ja uraansa rakennettua omalla äidinkielellään. Ehkäpä jopa joutuu ylhäisökarakoiden pilkan kohteeksi, jos ja kun ei ole jo maksullisessa yksityisessä englanninkielisessä kielikylpypäiväkodissa oppinut puhumaan sujuvaa englantia. Tämä vain jyrkentäisi jo nykyisin nähtävää luokkarajojen syventymistä. (Suomi24.fi, 14.12.2012)

Kirjoittaja esittää siis näkemyksensä siitä, mitä seuraisi tilanteesta, jossa englantia olisi valtakieli (Suomessa). Kuvaus on eräänlainen dystopia, ei-toivottu yhteiskunta, jossa kansalaiset olisivat jakaantuneet eri yhteiskuntaluokkiin heidän kielitaitonsa mukaan. Tämän esimerkin argumentointistrategia on niin ikään kyseenalainen, koska siinä on paitsi piirteitä virheellisestä kaltevan tason argumentista myös puutteellista perustelua: katkelmassa on vyörytetty väitteitä väitteiden perään. Periaatteessa kirjoittajan luonnostelema kehityskulku voisi olla todellisuudessa mahdollinen, mutta argumentin hyväksyminen edellyttäisi kirjoittajalta taustaoletusten todistamista. Olisi siis jotenkin osoitettava, millainen mekanismi aiheuttaisi englannin vakiintumisen valtakieleksi ja suomalaisten kahtiajakautumisen eliittiin ja kurjalistoon.

Lähes yhtä synkkää tulevaisuutta suomen kielelle povaa esimerkin 25 kirjoittaja:

25) – – Lähitulevaisuuden Euroopassa suomen kieli on vain kuriositeetti ja harrastus ja vielä jonkin aikaa paikallisen arkipuheen muoto, kuten alueellisten murteiden jäänteet ovat nykyisin. (Aidot murteethan kuolivat 1800-luvulla tai viimeistään 1900-luvun alkupuolella.) Hiukan **suomea jää tietysti elävään käyttöön substraatteina – sanastossa, fraseologiassa, ääntämyksessä ja hiu-**

kan ehkä kielen rakenteissakin – niissä englannin muodoissa, joita puhutaan nykyisen Suomen alueella. – – (Suomi24.fi, 15.12.2012)

Esimerkissä 25 luodaan kuva tilanteesta, jossa englannin kielestä tulee valtakieli ja suomen kieltä käytetään vain vähän englannin seassa. Ilmaus *nykyisen Suomen alueella* kielii ajatuksesta, että kielen muutoksen ohella myös jonkinlaisia laajempia poliittisia ja yhteiskunnallisia rakenteiden muutoksia olisi luvassa. Suomi ei välttämättä siis olisi nykyisenlainen valtio kirjoittajan hahmotelmassa, mikä osoittaa, että kirjoittaja kytkee muutoksen selkeästi laajaan yhteiskunnalliseen kehykseen. Tällainen kehitys kielitilanteessa edellyttäisikin poliittisia muutoksia, sillä skenaariossa jätetään myös täysin huomiotta se seikka, että suomen kielellä on nykyisellään lainsäädännössä määritelty asema monilla yhteiskunnan osa-alueilla, kuten koulutuksessa.

Esimerkissä skenaario esitetään varmana tapahtumana. Perusteluna toimii rinnastus tai analogia, jossa suomen kielen kehitystä verrataan suomen murteissa tapahtuneisiin muutoksiin. Suomen kohtalo Euroopan kontekstissa kuvataan siten samanlaiseksi kuin mikä suomen alueellisten murteiden asema on Suomessa: *kuriositeetti, harrastus ja paikallisen arkipuheen muoto*. Esimerkissä oletetaan jälleen, että on olemassa jonkinlainen mekanismi, jonka mukaisesti kielet ja kielimuodot kehittyvät. Rinnastus on melko tavallinen tapa muodostaa perusteluja ja yritys osoittaa, että se, mikä on totta yhdessä tapauksessa, pitäisi olla totta myös toisessa. Rinnastuksissa vaarana onkin, ettei kaikkia vertailun kohteena olevien asioiden tai ilmiöiden piirteitä oteta huomioon. (Kakkuri-Knuuttila 1998b: 252.) Esimerkin 25 kohdalla voikin miettiä, onko suomen kielen ja suomen murteiden kehitykset riittävän samankaltaiset rinnastettaviksi. Ehkä ne tämän puheenvuoron tavoitteen kannalta ovat.

Skenaarioiden luominen on argumentointistrategian lisäksi ennen muuta myös vahva retorinen keino, sillä esittämällä jokin asia pontevasti totena tai erittäin todennäköisenä kirjoittaja pyrkii vetoamaan yleisöön ja vakuuttamaan heidät asiastaan. Kirjoittajat tulevat puheenvuoroillaan rakentaneeksi samalla myös todellisuutta ja määritte-

levät kielen muutosta koskevia ehtoja. Edellä mainituista esimerkeistä huokuu selostava ote. Lienevätkö kirjoittajat tavoitelleet asiantuntijamaista otetta ennusteita kirjoittaessaan? Se ei sinänsä olisi lainkaan tavatonta, sillä puhuttaessa kielestä jokainen puhuja on tavallaan asiantuntija. On myös hyvin mahdollista, että kirjoittajien joukossa on kielitieteeseen perehtyneitä henkilöitä, mihin viittaisi esimerkiksi termin *substraatti* käyttö (esimerkki 25). Sillä tarkoitetaan valta-asemaan päässeessä kielessä säilynyttä kadonneen kielen vaikutusta (Tieteen termipankki, s. v. *substraatti*).

5.5 Geneeristäminen

Puhuttaessa ihmisistä laajana homogeenisenä ryhmänä on kyse geneeristämisestä eli yleistämisestä. Tämä on yksi keskeinen argumentoinnin ja retoriikan strategia, joka toistuu aineistossani melko usein. Geneeristämällä luodaan vaikutelma, että jokin toimija, aineistoni tapauksessa usein ihminen, toimii tilanteissa tietyllä tavalla ja että hänen käyttäytymisensä on jopa lajityypillistä. Lisäksi tämä tyyppillisuus yleistetään koskemaan kaikkia lajin edustajia, eli kaikkien ihmisten ajatellaan toimivan samalla tavalla.

Geneeristämistä on deskriptiivistä ja normatiivista. Deskriptiivinen yleistys koskee kaikkia kyseessä olevia olioita, esim. *Ihmiset ovat kuolevaisia*. Normatiiviset yleistykset taas sisältävät moraalisen ohjailun piirteitä, ja niitä käytetäänkin käytöksen ohjailuun, esim. *Äidit leipovat pullaa*. On myös todettu, että kielessä yksikkömuoto yleistää monikkoa enemmän. Se tuottaa lainomaisia yleistyksiä, monikkomuoto puolestaan satunnaisia yleistyksiä. (Vilkuna 1992: 136–142.)

Esimerkissä 26 luodaan normatiivinen yleistys, jota subjektin yksikkömuoto vielä korostaa.

26) – – **Kun ihminen huomaa**, että hänen puheestaan tai tekstistään suurin osa on englannin sanoja suomenkielisissä lauseissa, joiden rakenne on vahvasti englannin vaikutuksen alainen, **hän alkaa miettiä, miksi ei voisi vaihtaa** kokonaan englantiin. – – (Suomi24.fi, 13.12.2012)

Kirjoittaja esittelee mekanismin tai prosessin, jonka mukaan ihminen toimii tietyssä kielten sekoittumisen tilanteessa. Syntyy vaikutelma, että ihminen tai pikemminkin ihmiset toimivat tietoisesti kyseisessä tilanteessa ja että huomaaminen johtaa väistämättä tietoiseen pohdintaan kielen vaihtamisesta. Ihminen esitetään siis hyvin tiedostavana oliona ja kielenvaihto jonkinlaisena yksittäisenä tilanteena tai havahtumisena, jolloin kielenpuhuja rationaalisesti havaitsee tilanteensa, tekee rationaaliset johtopäätökset ja mahdollisesti muuttaa suoraviivaisesti toimintaansa.

Ihminen esimerkin 26 kaltaisessa geneeristävässä käytössä viittaa kaikkiin ihmislajin edustajiin. Esimerkki sisältää myös kaltevan tason argumentointia. Kuten jo todettu, kirjoittaja luo vaikutelman, että on olemassa mekanismi, jonka mukaan ihminen vaihtaisi käyttämänsä kielen toiseen kirjoittajan hahmottelemalla tavalla: huomaamisesta seuraisi välitön pohdinta kielen vaihtamisesta. Tällainen yleistäminen synnyttää myös todistamisen taakan siitä, että ihmislajille tällainen käytös olisi tyypillistä. Kiinnostavaa on juuri se, miten tietoiselta, rationaaliselta ja yhteen aikapisteeseen tai tilanteeseen sidotulta toiminnalta kielen vaihtaminen saadaan kyseisen geneeristämisen keinoin näyttämään.

Esimerkeissä 27, 28 ja 29 subjekti on *ihmiset*, jolla viitataan yleistävällä tavalla erilaisiin ihmisryhmiin.

27) – – Jos on helpompi sanoa asiat pelkästään englanniksi, niin **ihmiset** käyttävät englantia eivätkä odota vuosikausia, että jokin komitea saa päätetyksi hienot suomenkieliset nimitykset uusille ilmiöille. – – (Suomi24.fi, 16.12.2012)

28) – – **Ihmiset** käyttävät kieliä vaikka eivät osaakaan sitä sinun mittapuidesi mukaan oikein. Englantia puhutaan maailmassa hyvin monella tavalla, ja toimeen tullaan. – – (Suomi24.fi, 11.12.2012)

29) – – Oman kielen vaaliminen on tietysti nostalgisista syistä hienoa mutta kontrolloitpa miten jyrkästi kielen kehitystä tahansa, **ihmiset** puhuvat loppuviimeksi ihan niin kuinka itse lystäävät. (Suomi24.fi, 14.12.2012)

Esimerkissä 27 kontekstilla on merkittävä rajaava rooli: siinä konteksti rajaa tarkoitetta, johon *ihmiset* voi tulkita viittaavan. Asiayhteys ohjaa siinä ajattelemaan, että subjektin tarkoite ovat nimenomaan suomenkieliset ihmiset. Esimerkkien 28 ja 29 *ihmiset* sen sijaan viittaavat laajemmin ihmisiin, eivät välttämättä vain suomalaisiin.

Edellisissä esimerkeissä ihmiset kuvataan omaehtoisiksi ja auktoriteetteja kumartamattomiksi, ainakin kielenkäytön suhteen. Heidän ajatellaan toimivan itsenäisesti, jopa anarkistisesti ja normeista välittämättä. On vaikea tulkita, laskevatko kirjoittajat kuuluvansa puheena olevaan ihmisryhmään. Joka tapauksessa *ihmiset* toimivat (*käyttävät, käyttävät ja puhuvat*) aktiivisesti. On mahdollista, että esimerkeissä puhujat käyttävät geneerisyyttä keinona siirtää tulkinta pois hänestä itsestään ja viedä se potentiaaliseen ryhmätasoon. Vaikka kirjoittajat eivät kieliopillisesti välttele persoonaa, vaan käyttävät ilmipantua subjektia *ihmiset*, on kyseisellä subjektilla semanttisesti hyvin yleistävä merkitys. Voi siis tulkita, että kirjoittajat haluavat näyttää omat mielipiteensä strategisesti laajemman tason sanomisina. (Pälli 2003:115–116.)

Esimerkissä 30 subjektina toimii diskursiivinen ryhmä *suomalaiset*. Pällin (2003: 185) mukaan suomalaisia voidaan rakentaa omana ryhmänä, toisina (suhteessa johonkin muuhun ryhmään) tai objektiivisena ryhmänä, johon puhuja ei kuulu. Suomalaiset voivat siis olla *me, ne* tai *suomalaiset*.

30) – – **Suomalaisetkaan** eivät ala käyttää englannin rakenteita suomen kielessä, vaikka lainasanoja tulvisi englannista suomeen. – – (Suomi24.fi, 13.12.2012)

Tässä suomalaiset on tulkittavissa melko neutraaliksi ryhmäksi, sillä kirjoittaja ei korosta osallisuuttaan ryhmässä saati ryhmän toiseutta. Toisaalta kirjoittajan esimerkin 30 loppuosassa antama esimerkki viittaa siihen, että kirjoittaja on kuulo- ja näköhavaintojen perusteella vahvasti kontaktissa suomalaisiin. Siten tulkinta kirjoittajan irrallisuus ryhmästä ei olekaan niin yksiselitteinen.

Liitepartikkeli *-kaan* sanassa *suomalaiset* sen sijaan viittaisi siihen, että on olemassa jokin muu kirjoittajan tuntema ryhmä, johon hän suomalaisia vertaa. Argumentoinnin kannalta tarkasteltuna esimerkissä tehdään myös rinnastus johonkin toiseen ryhmään, jonka mallin mukaisesti suomalaiset *eivät ala käyttää englannin rakenteita*.

Vetoaminen johonkin ryhmään tai sen toimintaan vahvistaa yleistävyydellään argumentointia. Esimerkki 31 käyttää samaa strategiaa, mutta viittaa hieman aiempia esimerkkejä spesifimpiin ryhmiin.

31) – – **Kansa** ei vaihda äidinkieltään toiseksi niin kauan kuin **äidit** opettavat **lapsilleen** suomea. Englannin puhuminen ei heiltä tarpeeksi hyvin sujuisikaan. (Suomi24.fi, 14.12.2012)

Subjekti *kansa* on tulkittava tässä kontekstin ohjaamana suomalaisiksi eli Suomen valtion väestöksi. Toisaalta sana *kansa* on tulkittavissa myös merkityksessä 'tavalliset ihmiset', 'rahvas' tai 'alaluokka' (Tieteen termipankki, s. v. *kansa*). Tällainen tulkinta viittaisi käsitykseen, että kyseisen sosiaalisen luokan kommunikaatiossa puhuttu kieli olisi korostuneessa asemassa ja siten myös keskeisin asia kielen säilymisessä. Kirjoittaja tukeutuu retoriikassaan perustavanlaatuisen mekanismin kielenoppimisesta. Ajatus siis on, että äitien ja lapsien välillä vallitseva kielenoppimisen mekanismi varmistaa sen, ettei äidinkieli vaihdu.

5.6 Perustelu esimerkillä

Esimerkki on paljon käytetty perustelu- ja havainnollistamiskeino. Esimerkin tavoite on konkretisoida aihetta ja esittää, että argumentoinnin kohteena oleva asia ei ole aintukertainen ja ainoastaan kyseiseen kontekstiin sidottu. Esimerkki on todellisuuden rakennetta luova argumentti. (Perelman 1996: 60, 120). Esimerkin arvo perusteluna riippuu siitä, kuvaako se jotain tyypillistä puolta keskustelun aiheesta. Esimerkillä perusteltaessa tyypillisyyttä ei yleensä osoiteta riittävästi, vaan luotetaan siihen, että vastaanottaja osaa tunnistaa esimerkkien tyypillisyyden. Riskinä on, että hyvin havainnollistettu esimerkki saattaa luoda harhan ilmiön tavanomaisuudesta. (Kakkuri-Knuutila 1998b: 251). Esimerkki perustelukeinona on yleinen aineistoni verkkokeskustelussa. Muihin kategorioihinkin, kuten perustelu rinnastuksella ja perustelu omalla kokemuksella, kuuluvat kommentit sisältävät usein esimerkin tai useampia.

Aineistossani esiintyy hyvin erityyppisiä esimerkkejä. Esimerkissä 32 käytetään havainnollistavaa esimerkkiä kuvaamaan kielen muutosta.

32) – – **Hyvä esimerkki kielen muuttumisesta on englannin kieli.** Kirjakieli eroaa puhekielestä huomattavasti siksi, että puhekieli on muuttunut aikojen saatossa, mutta sanojen kirjoitusasu on pysynyt pitkälti samanlaisena vuosisatojen ajan. Suomen kielikin sata vuotta sitten oli erilaista kuin nyt (katsokaapa esim. Raamatun vanhaa ja uutta käännöstä) ja tulee olemaan erilaista sadan vuoden päästäkin. – – (Suomi24.fi 14.12.2012)

Havainnollistamisen lisäksi esimerkillä perustellaan ilmiön olemassaoloa ja sen kehityskulkua. Kirjoittaja myös eksplikoi kommentissaan toimintaansa eli että käyttää esimerkkiä, mikä on hyvin tavallista. Kirjoittaja nojaa havainnollistuksessaan kielihistorialliseen kehitykseen ja muutoksiin, joita suomen kielessä on (todistettavasti) tapahtunut. Tämä perustelu nojaa siis myös vertaukseen. Myös esimerkissä 33 viitataan toisiin kieliin. Suomen kieltä verrataan muihin kieliin, joiden lainasanat sopivat

kirjoittajan mielestä lainaavaan kieleen huonosti. Tässä kommentissa niin ikään hyödynnetään myös vertausta perusteluna.

33) Suomenkielessä on kuitenkin ainakin yksi pistämätön vahvuus: Monissa muissa kielissä on paljon vähän huonosti sopivia lainasanoja, jotka ovat täysin kielessä aukeamattomia termejä. Ne ymmärtää vain, jos tuntee täsmälleen, mitä sana kielessä tarkoittaa. Suomen kielessä näitä on vähän, sillä useimmat on onnistuneesti suomennettu tai suomentuneet. Esim. venäjän kieli kuhiseen ranskalaisia ja englantilaisia lainasanoja, jotka ovat venäläisellekin täysin hepreaa ellei vain sattuisi niitä tuntemaan. – – (Suomi24.fi, 14.12.2012)

Esimerkissä 34 kirjoittaja antaa esimerkkejä kielenvaihdosta eri käyttökonteksteista: kielenvaihto on hänen mukaansa käynnissä opetuksessa, yrityksissä ja kahdenvälisessä viestinnässä.

34) – – Kielenvaihto on käynnissä hyvää vauhtia, ollut jo jonkin aikaa. Moni suomalainen yritys käyttää englantia työkielenään. Englanti yleistyy opetuskielenä, koska se on käytännössä ainoa tapa antaa pätevää ja ajanmukaista opetusta. Tekstarit, twiitit ja meilitkin kirjoitetaan yhä yleisemmin englanniksi, koska se nyt vaan on kätevää. It's just simpler and faster. Short words, simple structures. No fuss about word forms. You get your msg thru. – – (Suomi24.fi, 13.12.2012)

Esimerkissä 35 kielenvaihtoa perustellaan niin ikään käyttökontekstilla, joka on tekninen: tietokoneiden käyttöliittymät ja laitteiden käyttöohjeet.

35) – – Vaihdon aiheuttaa se, että suomella ei saa asioita hoidetuiksi. Hyvä esimerkki on tietokoneohjelmien ”suomenkieliset” käyttöliittymät, jotka ovat liian usein sellaisia, että niitä osaa kunnolla käyttää vain asiantuntija, joka osaa kääntää suomen mielessään takaisin englanniksi. Toisin sanoen käyttäjä selviäisi paremmin englanninkielisen version kanssa, vaikka englannin taito olisikin vähän heikko. Sama koskee laitteiden käyttöohjeita. – – (Suomi24.fi, 13.12.2012)

Kommenttien esimerkit ovat yleisluontoisia, eivätkä nojaa omaan kokemukseen. Tyyliltään molemmat kommentit ovat melko deterministisiä: kielenvaihto on sikäli määrätyn prosessi, ettei voisi tapahtua mitenkään toisin. Esimerkissä 34 determi-

nismin syy on kätevyys ja esimerkissä 35 teknologia. Esimerkkien todenperäisyyteen on vaikea ottaa kantaa. Perustelujen teho perustunee siihen, että lukija tunnistaa kirjoittajien antamia esimerkkitapauksia omasta elämästään ja voi siten samaistua niihin. Toisaalta on yhtä mahdollista, että lukija ei samaistu kyseisiin tapauksiin ja näin ollen voi kyseenalaistaa esimerkkien tyypillisyyden.

Aineistossani on myös kiinnostavia esimerkkejä, joissa kirjoittajat kielellistävät kielen muutosta antamalla esimerkkikatkelman, joka on kirjoitettu tyyllillä, joka kirjoittajan mukaan havainnollistaa suomen kielen muutosta tai muuttumattomuutta. Keskustelijat antavat siten konkreettisen esimerkin siitä, mitä kielten sekoittuminen heidän mielestään tarkoittaa. Tällaiset esimerkit voi tulkita hieman kärjistetyiksi näytteiksi kielenkäytöstä tai jopa tietynlaisiksi skenaarioiksi siitä, mihin kielenmuutos voi johtaa. Kirjoittajat hyödyntävät erilaisia tyylejä, kuten vanhahtavaa tyyliä tai tyyliä, jossa on selvästi aineksia ja vaikutteita vieraista kielistä, lähinnä englannista.

Esimerkissä 36 annetaan esimerkki vanhan kirjasuomen tyyliin kirjoitettuna. Katkelmat osoittavat, että jos minkäänlaista muutosta tai kehitystä ei olisi suomen kielessä tapahtunut, kyseiset katkelmat eivät erottuisi hänen muun tekstinsä joukosta, eivätkä ne olisi millään muotoa silmiinpistäviä tai erikoisia. Kuten siis nyt selvästi ovat.

36) Onneksi puhuttu ja kirjoitettu kieli uudistuu erilaisten meemien ansiosta. Muuten kysyisimme toisiltamme kuulumisia edelleen tähän tapaan: "Cuinca woitte te yxi hyvä herra?"

Agricolan raflaavaan tyyliin lastenkirjoja kutsuttaisiin "se yxi lasten hywa tawara".

Tai: "ABC- kiria"

Ja tämä on tosi. (Suomi24.fi, 15.12.2012)

Esimerkissä 37 kirjoittaja antaa esimerkin siitä, miten englannin kielen vaikutus voisi näkyä suomen kielen lauserakenteessa.

37) – – En ole kuullut tai nähnyt kenenkään sanovan: Miksi tehdä sinä sanoa niin? (= Why do you say so?) – – (Suomi24.fi, 13.12.2012)

Kirjoittajan tavoite tosin on osoittaa esimerkillä, että mitään esimerkin kaltaista kehitystä ei ole tapahtunut, sillä kirjoittaja ei ole nähnyt tai kuullut kyseisen esimerkin kaltaista kielenkäyttöä. Havainnollistus siis myös nojaa kirjoittajan omaan kokemukseen ja siihen, että kyseinen ilmiö ei ole tyypillinen.

5.7 Perustelu omalla kokemuksella

Omalla kokemuksella argumentointi toistuu aineistossani. Muodoltaan oman kokemuksella perustelu voi olla tarinamaista tai yksittäisen esimerkin antamista. Vastavaanlaista argumentointia havaitsi myös Kettunen (2008) opinnäytetyössään. Oma kokemus luetaan pragmaattiseksi argumentiksi (Perelman 1996: 95). Esimerkissä 38 on selvästi tarinamaisia aineksia.

38) Ei englantia niinkään kirjoista opita kuin tv:stä, netistä, elokuvista, sarjakuvista ja puhumalla englantia.

Monellakohan ulkomaiden paikkakunnalla olet käynyt? Oman paikkakunnan englantia on lähinnä siellä, missä englantia on väestön äidinkieli. Ja siellä jokainen osaa myös yleisenglantia, kuka paremmin kuka huonommin.

Oltiinpa jokin aika sitten Englannissa lomailmassa, ja rautatieasemalla oli sekava tilanne kun junissa ei ollut kylttejä minne ne olivat lähdössä. Oli kaksi englantilaista retkeilijän asussa juttelemassa vilkkaasti keskenään, alueen murretta leveästi puhuen. Huomasivat sitten, että meillä näytti olevan ongelma, ja tulivat kysymään, tarvitsemmeko apua. Arvaapa kaksi kertaa, vaihtuiko kieleksi huoliteltu brittienglanti, joka olisi kelvannut malliesimerkiksi Received Pronunciationista. (Suomi24.fi, 15.12.2012)

Kirjoittaja argumentoi ”olipa kerran”-tyyppisellä rakenteella alkavalla omalla kokemuksellaan paitsi omia väitteitään, myös edellisten kommenttien keskustelua siitä, miten matkustettaessa voi olla vaikea ymmärtää paikallisten puhumia murteita.

Esimerkin 39 kirjoittaja jakaa niin ikään oman kokemuksensa ulkomailta.

39) Monissa kulttuureissa on moukkaista puhutella ihmisiä suomalaisen tapaan, puhuteltavan nimeä mainitsematta. **Kun menin aikoinani kielikurssille Saksaan, perhemajoitukseen, teroitti matkanjohtajamme meidän matkalaisten päähän heti menomatalla, että saksalaisittain kuuluu toivottaa vaikkapa hyvää huomenta emännälle tyyliin ”guten Morgen, Frau Müller!” eli pelkkä ”guten Morgen” katsotaan melkein epäkohteliaisuudeksi...** (Suomi24.fi, 18.12.2012)

Esimerkissä 40 oma kokemus ei ole yhtä tarinamaiseen tyyliin esitetty kuin kahdessa edellisessä, mutta perustuu niin ikään omaan kokemukseen.

40) – – Filippiinit oli USA:n hallinnassa noin 50 vuotta, ja vaikka valtava määrä filippiiniläisiä kuoli sodassa USA:ta vastaan, nykyfilippiiniläiset väittävät ylpeinä olevansa maailman toiseksi suurin englanninkielinen valtio. **Olen käynyt filippiineillä ja nähnyt englanninkieliset kyltit julkisilla paikoilla ja teiden varsilla. Olen myös huomannut, että nuori asiakaspalvelija manilalaisessa ravintolassa ei tunne englannin sanaa "big".**

Lainasanoilla ja kielen vaihtumisella ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa. Suuri osa suomen kielenkin sanoista on lainaa - emme vain välttämättä tiedä, mistä kielestä ne kaikki on lainattu. (Suomi24.fi, 13.12.2012)

Oma kokemus on faktuaalinen, käytännöllinen argumentti, jota on vaikea kiistää. Oma kokemushan on jokaiselle kokijalle tosi, ja siten käypä esimerkki ilmiön olemassaolosta. Kirjoittajat ovat olleet todistamassa tapahtumaa tai tapausta, joka todistaa ilmiön olemassaolon ja perustelee väitteen. Hankalasti kiistettävän luonteensa vuoksi oma kokemus lisää väistämättä argumentoijan vakuuttavuutta ja asiantuntijuutta. Oman kokemuksen jakamisen luo myös mahdollisuuden muille keskustelijoille samaistua kirjoittajan kokemukseen.

5.8 Perustelu arvioivalla aistihavainnolla

Eräs aineistossani toistuva retorinen keino on kielenkäytön arvioiminen sen perusteella, miltä se jonkin aistihavainnon perusteella vaikuttaa. Kielen tapauksessa kyse on useimmiten kuuloaistista ja siitä, miltä jokin kuulostaa. Sen lisäksi kielenaineksia ja kielenkäyttöä verrataan makuaistimisen ärsykkeisiin, eli kuvataan esimerkiksi sitä, miltä jokin kielenpiirre maistuu. Vastaavaa retoriikkaa käytettiin myös 1800-luvulla, kun suomen kieltä kehitettiin ja vakiinnutettiin. Tuolloin vedottiin usein kielen kauneuteen, suloisuuteen ja somuuteen. Argumentoinnille oli tuolloinkin tyypillistä juuri aistihavaintoihin ja erityisesti kuuloaistimukseen vetoaminen. (Herlin 2002: 410–411.)

Aineistossani tällaisissa kuuloaistiin perustuvissa argumenteissa jollekin kielenkäytön piirteelle tai kielenainekselle annetaan usein negatiivinen leima. Ne siis ovat kirjoittajan mielestä huonoja. Tyypillisesti jokin kielenaines *kuulostaa joltakin*. Seuraava esimerkki havainnollistaa tällaista argumentointia.

41) – – Toinen uusi sana, jota eräs tv:ssä esiintynyt eteläsuomalainen opettaja käytti pariinkin kertaan on verbi "holdata". Hän oli "holdannut" erästä oppilasta rauhoittaakseen häntä eli oli pitänyt kiinni. **Kuulosti karmea**lta, toivottavasti tämä verbi ei ole leviämässä. (Suomi24.fi, 11.12.2012)

Kuuloaistimukseen perustuvaa argumentointia on selitetty sen metaforisuudella: kieltä kuvaillaan sellaisin metaforisin ilmauksin, joissa kieli tai sanat ovat ihmisen aistimisen ärsykeitä. Tällaisessa metaforassa kieli tai sanat vertautuvat musiikkiin. (Mäntynen 2003: 142–143.) Kielikuvat ja muut metaforat kuuluvat retoriikan poetiseen puoleen.

Esimerkissä 42 kuuloaistimusta ilmaistaan verbillä *särähtää*, jonka voi tulkita niin ikään negatiivisesti arvottavaksi ilmaisuksi.

40) Minua myös ärsyttää lienee -sananjärvät ja kieliopillisesti väärät käyttötavat. Monet eivät näytä tajuavan, että se on verbi. Sitä käytetään yllättävän usein jonkinlaisena adverbina korvaamaan sellaisia sanoja kuin "varmaankin", "kenties", "luultavasti", "kaiketi" jne.

Särähtää omaan korvaani tosi pahasti ja kuulostaa siltä kuin henkilö ei puhuisi edes omaa äidinkieltään. Sen verran **oudolta rakenteelta se kuulostaa**. :((Suomi24.fi, 14.12.2012)

Lukijoissa arvottavat aistihavainnot voivat herättää samankaltaisen samaistumistilanteen kuin omilla kokemuksilla argumentointi. Vaikka aistihavaintokin on henkilön oma kokemus, se ei samalla tavalla todista jonkin ilmiön olemassaolosta. Arvio on pikemminkin kokijan mielipide. Aistihavaintoihin nojaavassa argumentoinnissa ongelmallista on juuri aistimuskokemuksen subjektiivisuus. Se, mikä yhden korvaan kuulostaa hirveältä, voi toisesta olla kaunista. Seurauksena onkin usein ”tunnepitoinen taistelutilanne”. (Herlin 2002: 411.) Juuri tunteellisuus tekee argumentoinnista myös kyseenalaista siksi, että vaikka argumentaation tavoite on usein tunteiden synnyttäminen, argumentaatio on määritelmällisesti järkipäistä ja siten tunteet kuuluvat argumentaation ulkopuolelle. Tunteet eivät ole hyväksyttävä peruste hyväksyä tosiasioita. (Ylikoski 1998: 161.)

6 Johtopäätökset

Tässä pro gradu -työssä olen tarkastellut verkkokeskustelijoiden argumentointia ja retoriikkaa Suomi24.fi-sivuston julkisessa kieli aiheisessä keskustelussa. Fokukseni on ollut argumentoinnin strategioissa ja retoriikan keinoissa, joilla keskustelijat perustelevat ja vakuuttelevat toisia keskustelijoita. Samalla olen tullut tarkastelleeksi, miten keskustelijat tuovat esiin eetostaan. Aineistostani nousevat havainnot kuvaavat vain analyysin kohteena ollutta yhtä tapausta eivätkä ole yleistettävissä koskemaan verkkokeskusteluja yleisesti.

Analyysini määrällisestä osuudesta kävi ilmi, että verkkokeskustelijat argumentoivat väitteitään. Sikäli johdannossa esitetty ajatus internetin vaikutuksesta suomalaisten argumentointitaitoihin saa vahvistusta. Aineistoni verkkokeskustelussa enemmistö eli 65 % sisältää vähintään yhden väitteen ja vähintään yhden perustelun. Perustelemattomuutta eli kommentteja, joissa on vähintään yksi väite muttei perustelua, on 25 % kommentteista. Tällaiset kommentit ovat aineistossani tyypillisesti lyhyitä, yhden tai kahden virkkeen kommentteja, jotka liittyvät keskustelun aiheeseen vain löyhästi tai eivät ollenkaan. Kolmas kategoria eli kommentit, joissa ei ole väitettä mutta on vähintään yksi perustelu, oli selvästi pienin: niitä on vain 2 %. Monissa tällaisissa kommentteissa selitys väitteen puuttumiseen on sen kytkös edeltävään kommenttiin ja siinä esitettyyn väitteeseen. Kommentteja, jotka eivät sisällä väitettä eivätkä perustelua, on aineistostani 8 %. Näitä kommentteja yhdistävä tekijä on se, että ne eivät kommentoi, tue eivätkä liity millään lailla aiheeseen tai edeltäviin kommentteihin.

Argumentoinnin ja retoriikan strategioina aineistossani hyödynnetään ennen muuta **auktoriteettiin vetoamista, rinnastusta, henkilöä vastaan argumentointia, skenariointia, geneeristämistä, esimerkkiä, omaa kokemusta ja arvioivaa aistihavaintoa**. Auktoriteetteihin viitataan aineistossani pääasiallisesti nimellä tai ammatinimikkeellä. Tällöin luodaan suora yhteys tunnetun auktoriteetin, kuten Mikael Ag-

ricolan, asiantuntemukseen, ja vahvistetaan omaa asiantuntijuutta. Olisin odottanut, että kieltä koskevissa keskusteluissa olisi nojattu enemmänkin esimerkiksi instituutioihin ja kielentutkijoihin. Kielen muutos on kuitenkin aiheena sellainen, että se ilmeisesti innoittaa keskustelijoita argumentoimaan muin keinoin kuin esimerkiksi tieteelliseen tietoon tai tieteen auktoriteetteihin nojaamalla.

Skenarioinnin strategiaksi nimeämäni keinoa käyttävät verkkokeskustelijat hahmottelevat kommentissaan jonkinlaisen tulevaisuuden tilan, johon kielen muutos johtaa. Skenaariot esitetään hyvin varmoina kehityskulkuina, ja siksi ne usein sisältävät virheellistä, niin sanottua kaltevan tason argumentointia. Aineistoni verkkokeskustelut sisältävät siis melko paljon muodollisen päättelyn näkökulmasta kyseenalaista argumentointia, mutta tästä huolimatta keskustelijan tavoitteesta ja kohdeyleisöstä riippuen kyseinen strategia voi toki olla retorisesti hyvin tehokas. On sinänsä kiinnostavaa, etteivät kirjoittajat monestikaan käytä pitäviä argumentteja väitteidensä tukena, vaan pitäytyvät usein melko yksipuolisesti kyseenalaisessa argumentointistrategiassaan.

Yleistävä geneeristämisen strategia kohdistuu aineistossani kielenpuhujiin. Heidät nähdään kielen muutoksessa subjekteina, jotka toimivat tietoisesti ja rationaalisesti, joissain tilanteissa jopa anarkistisesti. Yleistäminen luo mielestäni vaikutelman oletusta yhdenmukaisesta käyttäytymisestä ja myös suhtautumisesta kielen muutokseen. Geneeristämisellä saadaan siten aikaan hyvin stereotyyppinen ja vahvasti yksinkertaistettu kuva kielenpuhujista ja heidän käytöksestään. Eetoksen näkökulmasta tulkitsemisen sekä skenarioinnin että geneeristämisen strategian omaa vakuuttavuutta ja asiantuntijuutta korostavaksi. Eksplisiittiseen auktoriteettiin viittaamiseen sijaan näitä strategioita käyttävät kirjoittajat esiintyvät itse asiantuntijoina, jotka yleistävät ja ennustavat tai esittävät kehityskulkuja. Perinteisessä julkisuudessa on totuttu, että tällaista asiantuntijuutta edustavat tutkijat ja muut eri alojen ammatteja ja instituutioita edustavat henkilöt. Aineistoni verkkokeskustelun anonyymiyden vuoksi muut keskustelijat ja lukijat eivät tietenkään tiedä, millaiset henkilöt kyseisiä argumentoinnin

strategioita käyttävät, koska nämä eivät tuo mitään itseään koskevaa tietoa esiin. Asiantuntijuus tai ainakin asiantuntijamaisen tyylin tavoittelu manifestoituu siten ennustavassa ja yleistävässä argumentaatiossa.

Rinnastuksilla perustelu kiinnittyy aineistossani muissa kielissä aiemmin tapahtuneisiin kehityskulkuihin ja liittyy mielestäni verkkokeskustelijan vakuuttavuuden ja uskottavuuden rakentamiseen melko samantapaisella mekanismilla kuin skenariointi ja ja geneeristäminen. Historiallisilla kehityskuluilla perustelu ja faktojen esittäminen vahvistavat sekä väitteiden hyväksyttävyyttä että vaikutelmaa kirjoittajien asiantuntijuudesta. Rinnastuksella argumentoivat keskustelijat asemoivat itsensä asiantuntijoiksi, kuten tekevät skenaarioiden esittäjät ja geneeristämistä käyttävät keskustelijat. Rinnastuksen lähteenä olevan historiallisen kehityskulun tunteminen näyttää aineistossani riittävän asiantuntijuuden saavuttamiseksi.

Aineistossani esiintyvän omalla kokemuksella perustelun voi niin ikään katsoa vahvistavan keskustelijan vakuuttavuutta. Tarinallinen oman kokemuksen jakaminen perustuu keskustelijan henkilökohtaiseen elämään ja on täten tosiasia. Keskustelija voi perustella jonkin yleisen ilmiön olemassaoloa yksittäistapauksella eli omalla kokemuksellaan, joka toimii todisteena. Tulkitsen oman kokemuksen käyttämisen argumentaatiokeinona heijastelevan vahvasti muun sosiaalisen median käyttötapoja: Omien kokemusten jakaminen on hyvin yleistä yhteisöpalveluissa ja etenkin monilla keskustelupalstoilla esimerkiksi vertaistuen, neuvojen ja palautteen saamiseksi. Vaikka aineistoni keskustelu ei perustu kokemusten vaihtoon, uskoisin, että muilla verkon käyttöalueilla käytetty tyyli ja konventiot voivat näkyä myös argumentoinnissa.

Esimerkkien käyttö toimii sekä havainnollistamis- että argumentointikeinona. Aineistossani esimerkkejä käytetään konkretisoimaan kielen muutosta ja osoittamaan erilaisia konteksteja, joissa kielen muutos ilmenee. Kiinnostavia ovat etenkin keksi-

tyt kielen muutoksen ilmentymät: kirjoittajat havainnollistavat kielen muutosta tarjoamalla kielellistettyjä näytteitä siitä, miten muutos käytännössä voisi ilmetä tai millaista suomen kieli olisi, jos kielen muutosta ei olisi tapahtunut. Eetoksen näkökulmasta keksityt kielellistetyt näytteet vahvistavat asiantuntijuutta, koska kielinäytteet itsessään ovat osoitus edes joltisesta vanhan kirjasuomen ja suomen kielen syntaksin osaamisesta. Toisaalta näytteistä on tulkittavissa myös leikillisyyttä ja huumoria, jotka toimivat retorisinä keinoina. Eräänlaisiksi esimerkeiksi voi tulkita myös arvioivat aistihavainnot, joilla aineistossani argumentoidaan erilaisia kielenaineksia ja niiden käyttöä. Tällaiset usein vahvasti arvottavat ja subjektiiviset perustelut ovat argumentoinnin näkökulmasta hieman kyseenalaisia, koska ne ovat tunnepitoisia. Lisäksi ne ovat pikemminkin mielipiteitä kuin varsinaisia perusteluja. Mielestäni tällainen arvioiva aistihavainto kytkeytyy kiinteästi myös samaan kokemuksellisuuteen ja kokemusten jakamiseen, josta kirjoitin jo aiemmin omalla kokemuksella perustelun yhteydessä.

Siinä vaiheessa kun perustelut loppuvat, toisen teilaaminen alkaa. Aineistossani argumentoidaan myös sopimattomin keinoin henkilöä vastaan, vaikkakaan tällaista argumentointia sisältäviä kommentteja ei ole silmiinpistävästi paljon. Mustamaalaukseksi kutsuttua keinoa höystävät värikkäät ilmaisut, ja vaikka ne eivät useimmiten kohdistukaan suoraan toiseen keskustelijaan, niiden kohteena on keskusteluissa esiintulleita ihmisryhmiä. Tällaisen kielenkäytön tarkoituksena voivat olla monisyiset. Joka tapauksessa ne lähes aina provosoivat muita keskustelijoita ja yllyttävät monia kirjoittamaan vastakommentin. Siinä mielessä tällaiset kommentit onnistuvat ainakin motivoimaan muita keskustelijoita osallistumaan keskusteluun. Henkilöön käyvä argumentointi on joka tapauksessa kiistatta yleisempää verkossa kuin kasvotusten, koska kirjoittaja ei altistu välittömälle palautteelle ja joudu samanlaiseen vastuuseen kielenkäytöstään kuin kasvokkaisviestinnässä.

Verkkokeskustelussa kenelläkään ei ole ”valmista” asiantuntijuutta, vaan luottamus asiantuntemukseen rakentuu sen kautta, mitä kukin keskustelija puheenvuorossaan kirjoittaa. Syntyy tilanne, joka yhtäältä argumentoinnin perinteen näkökulmasta on ihanteellinen, koska logos eli asiasisällön merkitys korostuu, mutta joka toisaalta näyttää, miten tärkeää puhujan persoonaan ja asemaan liittyvien tietojen tunteminen on uskottavuuden arvioinnin kannalta.

7 Lähteet

ALASUUTARI, P. 1999: *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

AULA, P. – MATIKAINEN, J. – VILLI, M. 2008: Verkkoyhteiskunnallisena tilana. – Aula, P. – Matikainen, J. – Villi, M. (toim.): *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.

ARISTOTELES 1997: *Teokset. Osa IX. Retoriikka. Runousoppi*. Suomentanut Paavo Hohti ja Päivi Myllykoski. Helsinki: Gaudeamus.

BARNES, S. B. 2002: *Computer mediated communication: human-to-human communication across the Internet*. Boston: Allyn & Bacon.

CURRAN, J. – FENTON, N. – FREEDMAN, D. 2012: *Misunderstanding the Internet*. New York: Routledge.

HAAPALA, V. – HELLSTRÖM, I. – KANTOLA, J. – KASEVA, T. – KORHONEN, R. – MAIJALA, M. – SAARIKIVI, J. – SALO, M. – TORKKI, J. 2013: *Särmä. Suomen kieli ja kirjallisuus*. Helsinki: Otava.

HAKALA, S. & VESA, J. 2013: Verkkokeskusteluiden sisällön erittely. – Laaksonen, S.-M. – Matikainen, J. – Tikka, M. (toim.): *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino.

HERLIN, I. 2002: Kauneus kielessä ja kielentutkimuksessa. – Herlin, I. – Kalliokoski, J. – Kotilainen, L. – Onikki-Rantajääskö, T. (toim.): *Äidinkielen merkitykset*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

HERRING, S. (toim.) 1996: *Computer mediated communication: Linguistic, social and cross-cultural perspectives*. Amsterdam: Benjamins.

HUTTUNEN, A.-S. 2001: Arkitietoa kielestä sanomalehden mielipideteksteissä. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

KAKKURI-KNUUTTILA, M.-L. & HEINLAHTI, K. 2006: *Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia*. Helsinki: Gaudeamus.

KAKKURI-KNUUTTILA, M.-L. 1998a: Johdanto: Argumentoinnin mestari tuntee taitonsa. – Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

——— 1998b: Retoriikka. – Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

KAKKURI-KNUUTTILA, M.-L. & HALONEN, I. 1998: Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot. – Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

KANTOLA, M. 2013: Sananvapauskysymykset maahanmuuttopolitiikkaa arvostelevassa verkkokeskustelussa. Viestinnän pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

KARVONEN, E.: Retoriikka. Viestintätieteiden yliopistoverkoston oppimateriaalit. <http://www.uta.fi/viesverk/johdviest/luento6.1B.htm> Viitattu 23.4.2016.

KETTUNEN, M.-K. 2008: Argumentointi lasten verkkokeskusteluissa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

KIVIOJA, K.-M.: Suomalainen keskustelukulttuuri saa huutia: Kun perustelut loppuvat, toisen teilaaminen alkaa. YLE Uutiset Kotimaa. [http://yle.fi/uutiset/suomalainen_kestukulttuuri_saa_huutia_kun_perustelut_loppuvat_toisen_teilaaminen_alkaa/8517382](http://yle.fi/uutiset/suomalainen_keskustelukulttuuri_saa_huutia_kun_perustelut_loppuvat_toisen_teilaaminen_alkaa/8517382) Viitattu 4.4.2016.

KYTÖLÄ, S. 2008: Englanti huumorin ja syrjinnän välineenä suomalaisen Futisforumin keskusteluissa. – Leppänen, S. – Nikula, T. – Kääntä, L. (toim.): *Kolmas kotimainen: lähikuva englannin käytöstä Suomessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

LAAKSONEN, S.-M. & MATIKAINEN, J. 2013: Vuorovaikutus ja keskustelu verkossa tutkimuskohteena. – Laaksonen, S.-M. – Matikainen, J. – Tikka, M. (toim.): *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino

LAAKSONEN, S.-M. – MATIKAINEN, J. – TIKKA, M. 2013: Tutkimusotteita verkosta. – Laaksonen, S.-M. – Matikainen, J. – Tikka, M. (toim.): *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino

MATIKAINEN, J. 2012: Sosiaalinen media – uudenlainen julkisuus? – Karppinen, Kari – Matikainen, Janne (toim.): *Julkisuus ja demokratia*. Tampere: Vastapaino.

MATIKAINEN, J. 2008: Vuorovaikutus ja sosiaalisuus verkossa. – Aula, P. – Matikainen, J. – Villi, M. (toim.): *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.

MATIKAINEN, J. 2001: Tietoverkkojen käytön sosiaalipsykologiaa. – Matikainen, J. & Manninen, J. (toim.): *Aikuiskoulutus verkossa. Verkkopohjaisten oppimisympäristöjen teoriaa ja käytäntöä*. Helsinki: Palmenia-kustannus.

MELDRÉ, H. 2002: Användare och användning. – Dahlgren, P. (toim.): *Internet, medier och kommunikation*. Lund: Studentlitteratur.

MIKKOLA, A.-M. – KOSKELA, L. – HAAPAMÄKI-NIEMI, H. – JULIN, A. – KAUPPINEN, A. – NUOLIJÄRVI, P. – VALKONEN, K. 2009: *Äidinkieli ja kirjallisuus. Käsikirja*. Helsinki: WSOY.

MIKKONEN, I. 2010: "Olen sitä mieltä, että ..." Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi. *Jyväskylä Studies in Humanities* 135. Jyväskylän yliopisto.

MÄNTYNEN, A. 2003: *Miten kielestä kerrotaan: kielijuttujen retoriikkaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

NIEMI-PYNTTÄRI, R 2007: *Verkkoproosa. Tutkimus dialogisesta kirjoittamisesta*. Helsinki: ntamo.

Nordic Information Society Statistics 2005. TemaNord 200:562.

NUOLIJÄRVI, P. & TIITTULA, L. 2000: *Televisiokeskustelun näyttämöllä: televisioinstitutionaalisuus suomalaisessa ja saksalaisessa keskustelukulttuurissa*. Helsinki: SKS.

PERELMAN, C. 1996: *Retoriikan valtakunta*. Suomentanut Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.

PIETILÄ, V. 2002: Verkkokeskusteluareenat – deliberatiivista julkisuuttako? *Politiikka* 44, 4, 343–354.

PÄLLI, P. 2003: *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Acta Universitatis Tamperensis 910. Tampereen yliopisto.

PÄLLI, P. 1999: Asenteet ja mielipiteet diskursiivisena toimintana. – Määttä, Urho – Pälli, Pekka – Suojanen, Matti K. (toim.): *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta*. Folia Fennistica & linguistica 22. Tampereen yliopisto.

Suomi24.fi-sivusto. <http://www.suomi24.fi/> Viitattu 18.3.2016.

The State of Broadband 2015. UN: The Broadband Commission for Digital Development.

SUONINEN, A. – KUPARI, P. – TÖRMÄKANGAS, K. 2010: Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2009 -tutkimuksen päätulokset. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

SVENINGSSON, M. 2002: Samtal och samtalsstilar på Internet. – Dahlgren, P. (toim.): Internet, medier och kommunikation. Lund: Studentlitteratur.

THURLOW, C. – LENGEL, L. – TOMIC, A. 2004: *Computer mediated communication. Social interaction and the internet*. Lontoo: Sage Publications.

Tieteen termipankki. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Termipankki:Etusivu> Viitattu 18.3.2016.

TUOMI, J. & SARAJARVI, A. 2004: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus.

TURTIAINEN, R. & ÖSTMAN, S. 2013: Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. – Laaksonen, S.-M. – Matikainen, J. – Tikka, M. (toim.): *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino

VAURAS, I. 2008: Tunneikonit verkkokeskusteluissa ?-). – Routarinne, S & Uusi-Hallila, T. (toim.): Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

VILKUNA, M. 1992: *Referenssi ja määräisyys suomenkielisen tekstin tulkinna-*sa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

VIRTANEN, T. 2008: Yhteisöllisyys ja asiantuntijuus verkossa. Tukiasema.net-vertaistukiyhteisön verkkokeskustelujen analyysi. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2015. Helsinki: Tilastokeskus.

YLIKOSKI, P. 1998: Kuinka argumentti voi epäonnistua? – Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa (toim.): *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

8 Liitteet

Aineisto:

<http://keskustelu.suomi24.fi/t/11107839/oma-kieli---niin-vaikeaa>